

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 12
2016.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(**smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs**)

Сарадници: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Смиљана Павков, документалиста

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед садржаја нових бројева часописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Куби, Данила Пантовића, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Указ о додели одликовања, Ордена српске заставе првог степена, за нарочите заслуге у развијању и учвршћивању мирољубиве сарадње и пријатељских односа између Републике Србије и Руске Федерације, Сергеју Викторовичу Лаврову, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2016

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Шведској, Драгана Момчиловића, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Закон о измени Закона о уређењу судова, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Аутентично тумачење одредбе члана 48. Закона о извршењу и обезбеђењу (Службени гласник РС, број 106/2015), Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Уредба о измени и допуни Уредбе о канцеларијском пословању органа државне управе, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Уредба о начину укључивања у друштвени, културни и привредни живот лица којима је признато право на уточиште, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене регионалног центра за обуку јединица за мултинационалне операције – База „Југ”, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Одлука о отварању Генералног конзулата Републике Србије у Кампали, Република Уганда, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука Уставног суда Републике Србије којом се утврђује да одредбе члана 336. Закона о прекршајима (Службени гласник РС, 65/2013), нису у сагласности са Уставом, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о образовању Комисије за разматрање чињеница и околности везаних за смрт гарде Драгана Јаковљевића и Дражена Миловановића, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Одлука о избору судија Уставног суда, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о изменама Одлуке о утврђивању састава Парламентарног одбора за стабилизацију и придруживање, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о измени Одлуке о утврђивању састава сталних делегација Народне скупштине Републике Србије у међународним парламентарним институцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о изменама Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о именовању судија Уставног суда Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука Уставног суда Републике Србије којом се утврђује да одредбе чл. 9. и 10. Упутства за спровођење гласања на изборима за народне посланике, расписаним за 16. март 2014. године, на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија (Службени гласник РС, број 22/2014), у време важења, нису биле у сагласности са законом, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о образовању Републичког штаба за ванредне ситуације, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Одлука о измени Одлуке о броју судија у судовима, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Одлука о изменама Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Одлука о образовању Савета за популациону политику, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Правилник о измени и допуни Правилника о онеспособљавању оружја, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о допунама Правилника о начину обављања послова у служби за обезбеђење у заводима за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Правилник о стручном усавршавању матичара, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Правилник о допунама Правилника о просторно-техничким условима за безбедно смештање и чување оружја и муниције, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Правилник о начину вођења личног листа за судију, судију поротника и запосленог у суду, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Решење о давању сагласности за отварање Конзулата Демократске Републике Конго у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Решење о разрешењу вршиоца дужности директора Управе за заједничке послове републичких органа, Дејана Јонића, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Решење о постављењу на положај директора Управе за заједничке послове републичких органа, Дејана Јонића, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Решење о именовању председника и чланова Комисије Владе за спровођење конкурса за избор директора, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Решење о изменама Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Здравка Курћубића, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, др Милка Палибрка, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Мирјане Радоњић, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, мр Александре Савовић, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Риједи, Република Хрватска, Горана Петровића, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Вуковару, Република Хрватска, Милана Шапића, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Решење о изменама Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Закључак о прихватању ревидираног Акционог плана за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013–2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о Служби за управљање људским ресурсима, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 65/2016

Одлука о допуни Одлуке о утврђивању традиционалних назива насељених места на хрватском језику, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 65/2016

Одлука о организацији и раду Службе Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 66/2016

Одлука о изменама Одлуке о избору председника и чланова одбора Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Кадровском плану Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о изменама Покрајинске скупштинске одлуке о Правобранилаштву Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Упутство о припреми кадровског плана, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 66/2016

Решење о разрешењу подсекретара покрајинских секретаријата, помоћника покрајинских секретара, помоћника директора покрајинских посебних управних организација, директора и помоћника директора служби које је основала Покрајинска влада, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 65/2016

Решење о постављењу вршилаца дужности подсекретара покрајинских секретаријата, помоћника покрајинских секретара, помоћника директора покрајинских посебних управних организација, директора и помоћника директора служби које је основала Покрајинска влада, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 65/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о Градском правобранилаштву Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Закључак о измени Закључка о приступању промени Статута Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о буџету Републике Србије за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2016

Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2016

Закон о допуни Закона о привременом уређивању начина исплате пензија, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2016

Закон о изменама и допунама Закона о пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Закон о изменама и допунама Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Закон о изменама и допунама Закона о водама, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Закон о управљању аеродромима, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Закон о становању и одржавању зграда, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Закон о транспорту опасне робе, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Закон о изменама и допунама Закона о комуналним делатностима, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Закон о изменама и допунама Закона о јавно-приватном партнерству и концесијама, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Закон о изменама и допунама Закона о систему плата запослених у јавном сектору, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о измени Закона о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Закона о преузимању акционарских друштава, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о измени и допуни Закона о јавној својини, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Закона о порезу на додату вредност, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о преузимању обавеза акционарског друштва за производњу петрохемијских производа, сировина и хемикалија „ХИП – Петрохемија” Панчево према привредном друштву „Нафтна индустрија Србије” а.д. Нови

Сад и претварању тих обавеза у јавни дуг Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о изменама и допунама Царинског закона, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о проценитељима вредности непокретности, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о измени и допуни Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Закон о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Аутентично тумачење одредаба члана 1, члана 5. став 1. и члана 53. ст. 1. и 2. Закона о експропријацији (Службени гласник РС, број 53/95), Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Уредба о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 97/2016

Уредба о висини накнаде за коришћење неметаличних сировина за добијање грађевинског материјала за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Уредба о ближим критеријумима за одређивање обавезно обезбеђених објеката и начину вршења послова њихове заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Уредба о минималним техничким условима код обавезне уградње система техничке заштите у банкама и другим финансијским организацијама, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Уредба о утврђивању Државног програма обнове инфраструктуре која је у надлежности јединице локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове јавних објеката у јавној својини у секторима образовања, здравства и социјалне заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш–Димитровград са елементима детаљне регулације, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Уредба о утврђивању Програма имплементације Просторног плана Републике Србије за период од 2016. до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Уредба о условима, начину и поступку за остваривање права првенства закупа, критеријумима за утврђивање висине закупнине за право првенства закупа, као и документацији која се доставља уз захтев за остваривање права првенства закупа, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Уредба о условима и начину доделе и коришћења средстава за подстицање унапређења туристичког промета домаћих туриста на територији Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Уредба о основном коефицијенту плате према чину и дужности, односно задацима и пословима које професионални припадник Војске Србије обавља за време службе у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Уредба о измени Уредбе о стратешком партнерству, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Одлука о расподели средстава из наменских примања буџета Републике Србије која се остварују приређивањем игара на срећу, а користе за финансирање локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука Уставног суда Републике Србије којом се утврђује да одредба члана 54. став 6. Правилника о начину вршења контроле и непосредног регулисања саобраћаја на путевима и вођењу обавезних евиденција о примени посебних мера и овлашћења (Службени гласник РС, 69/2010), у делу који гласи: „а сматра се завршеним моментом одмицања најмање једног пара точкова возила од подлоге, након чега није могуће извршити прекид уклањања возила

по издатом налогу”, није у сагласности са законом, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о утврђивању Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о достављању података банака о стању динарских штедних улога становништва, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о изменама Методологије за одређивање цене приступа систему за пренос електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о изменама Методологије за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Одлука о измени Одлуке о образовању Фонда за младе таленте Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о изменама Арбитражних правила Комисије Уједињених нација за међународно трговинско право (UNCITRAL) пред Сталном арбитражом при Привредној комори Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о висини, начину и роковима плаћања јединствене чланарине и финансирању Привредне коморе Србије у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о критеријумима и мерилима за утврђивање висине накнаде за рад у надзорним одборима јавних предузећа, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о седишту управе царина, оснивању, почетку и престанку рада царинарница, царинских испостава, одсека и реферата, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Одлука о адекватности капитала банке, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о објављивању података и информација банке, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о извештавању о адекватности капитала банке, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о управљању ризиком ликвидности банке, Службени гласник Републике Србије бр. 103/2016

Одлука о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о изменама Одлуке о сезонским царинским стопама на увоз одређених пољопривредних производа, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о измени Одлуке о одређивању одговорних лица и тела у систему управљања програмима претприступне помоћи Европске уније за период 2007–2013. године, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о изменама Одлуке о одређивању одговорних лица и тела за управљање програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмената за претприступну помоћ (ИПА II) за период 2014–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о имени Методологије за одређивање цене електричне енергије за гарантовано снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о изменама и допунама Методологије за одређивање цене природног гаса за јавно снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о измени и допуни Одлуке о условима за смањење царинских дажбина на одређену робу, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Одлука о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Исправка Одлуке о расподели средстава из наменских примања буџета Републике која се остварују приређивањем игара на срећу, а користе за финансирање локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Исправка Одлуке о изменама и допунама Методологије за одређивање цене природног гаса за јавно снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Правилник о обрасцу исправе о продаји брода, односно карата на броду, као и обрасцу захтева за упис у уписник бродова, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини, начину и поступку израде и начин вршења контроле техничке документације према класи и намени објекта, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о вредности дневне, вишедневне и годишње дозволе за рекреативни риболов за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о условима за именовање енергетских менаџера у привредним друштвима чија је претежна делатност у производном сектору и предузећима као јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Правилник о допуни Правилника о методологији за израду националног и локалног регистра извора загађивања, као и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Правилник о допунама Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Правилник о поморској опреми, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Правилник о измени Правилника о додели пореског идентификационог броја правним лицима, предузетницима и другим субјектима за чију је регистрацију надлежна Агенција за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Правилник о пореској пријави за утврђивање пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање самоопорезивањем на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореског биланса и другим питањима од значаја за начин утврђивања пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама Правилника о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину обрачунавања и плаћања акцизе, врсти, садржини и начину вођења евиденција, достављања података и подношења пореске пријаве, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и поступку обрачунавања и плаћања акцизе на електричну енергију за крајњу потрошњу, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама Правилника о ближим условима, начину и поступку за остваривање права на рефакцију плаћене акцизе на деривате нафте и биотечности из члана 9. став 1. тач. 3), 4), 5), 6) и 7) Закона о акцизама, који се користе као енергетска горива у производњи електричне и топлотне енергије или у индустријске сврхе, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину јавног објављивања финансијских извештаја и вођењу Регистра финансијских извештаја, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о Сталној арбитражи при Привредној комори Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о садржини и начину вођења подрумарске евиденције, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Правилник о висини, измени висине и начину обрачунавања накнаде за пружање медијске услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Правилник о измени Правилника о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 106/2016

Правилник о Списку корисника јавних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Правилник о условима и начину утврђивања цене услуга у установама ученичког и студентског стандарда, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Правилник о допуни Правилника о испитивању возила, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о подели моторних и прикључних возила и техничким условима за возила у саобраћају на путевима, Службени гласник Републике Србије бр.108/2016

Решење о изменама Решења о одређивању снабдевача који ће снабдевати јавне снабдеваче природним гасом, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Решење о измени Решења о одређивању снабдевача који ће обављати резервно снабдевање природним гасом крајњих купаца који немају право на јавно снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Решење о вредности општег бода од децембра 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Фискална стратегија за 2017. годину са пројекцијама за 2018. и 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 99/2016

Стратегија развоја трговине Републике Србије до 2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Списак овлашћених контролних организација за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Методологија за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о куповини сопствених дужничких хартија од вредности – дугорочних обвезница, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 66/2016

Одлука о ангажовању ревизора за обављање екстерне ревизије завршног рачуна буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2016. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о буџету Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за развој ловства Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за шуме Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Програму мера подршке за спровођење пољопривредне политике за развој села на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Правилник о додели подстицајних средстава путем конкурса за опремање пољочуварске службе; по програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији АП Војводине у 2016. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 65/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о утврђивању просечних цена квадратног метра одговарајућих непокретности на територији града Београда за утврђивање пореза на имовину за 2017. годину, Службени лист Града Београда бр. 113/2016

Одлука о допуни Одлуке о висини стопе пореза на имовину, Службени лист Града Београда бр. 113/2016

Одлука о утврђивању закупнина за пословни простор на коме је носилац права јавне својине Град Београд, односно на коме Град Београд има посебна својинска овлашћења, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о располагању становима Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Одлука о обављању делатности зоохигијене на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о радном времену занатства и трговине на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Одлука о потврђивању Меморандума о разумевању између Града Београда (Република Србија) и Града Техерана (Исламска Република Иран), Службени лист Града Београда бр. 120/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о програму и начину полагања испита за обављање такси превоза, Службени лист Града Београда бр. 109/2016

Решење о утврђивању списка наручилаца за чије потребе Служба за централизоване јавне набавке и контролу набавки спроводи поступке централизованих јавних набавки, Службени лист Града Београда бр. 107/2016

Решење о измени Решења о утврђивању цене услуге превоза у јавном линијском превозу путника на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 119/2016

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу оштрих предмета који су медицинска средства у здравственој делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Уредба о радном времену, одморима и одсуствима професионалних војних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 107/2016

Одлука о изменама Финансијског плана Републичког фонда за здравствено осигурање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Одлука о изменама Финансијског плана Националне службе за запошљавање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Одлука о образовању Савета за стручно усавршавање запослених у јединицама локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Фонда за социјално осигурање војних осигураника за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Правилник о условима и начину поступања са посмртним остацима умрлог лица, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о изменама Правилника о исправи о здравственом осигурању и посебној исправи за коришћење здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Правилник о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Правилник о изменама Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Правилник о начину праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршења те обавезе, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о утврђивању Стандарда за акредитацију здравствених установа у области породилишта и неонатолошке здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о утврђивању Стандарда за акредитацију здравствених установа у области стоматолошке здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о условима за прибављање овлашћења за вршење послова заштите од јонизујућих зрачења, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о измени Правилника о условима за добијање лиценце за обављање радијационе делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад младих, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Правилник о мерама за безбедан и здрав рад запослене жене за време трудноће, породиље и запослене која доји дете, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Правилник о листи забрањених допинг средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразне болести птица авијарна инфлуенца у Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Финансијски план Републичког фонда за здравствено осигурање за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Финансијски план Националне службе за запошљавање за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Финансијски план Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Финансијски план Фонда за социјално осигурање војних осигураника за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Листа о допунама Листе супстанци које изазивају забринутост, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Кодекс медицинске етике Лекарске коморе Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 104/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о изменама Покрајинске скупштинске одлуке о праву на суфинансирање трошкова за биомедицински потпомогнуто оплођење за друго, треће и свако наредно дете, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 69/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о измени и допуни Одлуке о правима и услугама социјалне заштите, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

Одлука о измени Одлуке о радном времену здравствених установа чији је оснивач Град Београд, Службени лист Града Београда бр. 114/2016

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о измени Закона о јавним медијским сервисима, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Уредба о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Одлука о измени Одлуке о образовању Координационог тела за ефикасну заштиту права интелектуалне својине у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Правилник о изменама Правилника о условима, програму и начину полагања стручног испита за рибочувара и стручног испита за рибара, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2016

Правилник о Листи стручних, академских и научних назива, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Правилник о оглашавању и спонзорству у електронским медијима, Службени гласник Републике Србије бр. 101/2016

Правилник о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне FM радио-дифузне станице за територију Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Правилник о поступку издавања одобрења за пружање медијске услуге на захтев, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 98/2016

Решење о допуни Решења о утврђивању надлежности музеја према врстама уметничко-историјских дела и према територији, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Решење о измени Решења о поништењу Акта о вредновању, избору, финансирању и праћењу пројеката из Програма основних истраживања за период од 2016. до 2020. године и Програма истраживања у области технолошког развоја за период од 2016. до 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 108/2016

Измене и допуне Минималних услова за избор у звања наставника на универзитету, Службени гласник Републике Србије бр. 102/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о подизању споменика Милану Тепићу, Службени лист Града Београда бр. 116/2016

Одлука о подизању бисте др Лудвика Хиршфелда, Службени лист Града Београда бр. 116/2016

Одлука о подизању бисте Тадије Сондермајера, Службени лист Града Београда бр. 116/2016

Одлука о чувању књига и докумената установе „Југоконцерт” – установа за музичко-сценску делатност у ликвидацији, Службени лист Града Београда бр. 116/2016

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за новембар 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 100/2016

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у новембру 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Усклађени динарски износи пореза на употребу, држање и ношење добара, Службени гласник Републике Србије бр. 105/2016

Службени лист Града Београда

Показатељ повећања потрошачких цена у октобру 2016. године, Службени лист Града Београда бр. 106/2016

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2016. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	NEWSWEEK
10.	НИН
11.	ПЕЧАТ
12.	ПОЛИТИКА
13.	СРПСКИ ТЕЛЕГРАФ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије
2.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања
3.	НАЦИОНАЛНА РЕВИЈА СРБИЈА
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

Pogled kroz udaljeno oko 48

Dejan Ristanović

Svaki savremeni PC opremljen je Web kamerom, uz Windows besplatno dobijate Skype, broadband konekcije su svuda raspoložive, pa nije teško započeti video-razgovor s prijateljem ili saradnikom na drugom kraju sveta. Ali, kvalitet ovih jeftinih dodataka nije uvek dovoljan – šta da radite kada vam zatreba profesionalni telekonferencing? Isprobali smo kvalitetne alternative prihvatljive cene: Logitech Group i AVer VC 520, kao i moćna rešenja kompanije Cisco.

Aktuelno

Uvodnik 7

Dejan Ristanović

KOMENTAR

Prednosti i zaostajanje digitalne transformacije 8
Milovan Matijević

Digitalno transformisani BIZIT 10
P.C.

Vesti 14
Marko Nešović

Hakeri s one strane Atlantika 86
Voja Antonić

Belgijska formula za digitalnu transformaciju 90
Voja Gašić

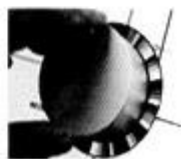
Iz Lisabona u budućnost: Web Summit 2016 92
Boris Stevanović

Od ideje do video igre 94
Milan Bašić

Prvi pogled

Inovacije iz Redmonda 24
Branislav Bujanja

Poslovni rezultati giganta iz Redmonda pokazuju porast profita u skoro svim oblastima poslovanja. To je Microsoft-u dalo dodatni vetar u leđa za inovacije – ne sećamo se da smo u skorije vreme iz ove kompanije dobili toliko interesantnih noviteta kako na hardverskom, tako i na softverskom polju. Pa da vidimo šta nam se sprema...

ASUS ZenBook Flip: 360 stepeni zabave 28
Marko Nešović

VR za Sony konzole 30
Branislav Bujanja

Laserski projektor NEC PX1004UL 32
Miloš Stamenković

AOC AGON: Monitor za gejmere 34
Nebojša Todorović

ASUS VivoStick PC: Računar uz televizor 36
Bojan Milojković

TV sa znakom jabuke 37
Branislav Bujanja

HyperX Cloud Stinger gejmerske slušalice 38
Nebojša Todorović

LC-Power: Igre mračnih senki 40
Nebojša Todorović

Brave: Hrabri novi browser 41
Marko Herman

Uslužni programi 42
Jovan Bulajić

GIZMODROM

Hi-Tech za srećan Božić 44
Nadežda Veljković

Tehnološki napredak osećaju i najmlađi, pa su na spisku dečjih želja za Novu godinu i Božić sve prisutnije hi-tech igračke. Deda Mraz ove godine kreće na put noseći u svojim vrećama, osim lutki, autića, kockica i knjiga, neke sasvim nove stvari. Bacimo pogled na najpoželjnije poklone.

Ljubimac je jedan 46
Miloš Stamenković

Test zona

Pogled kroz udaljeno oko 48
Dejan Ristanović

Cisco: Svet poslovnih telekonferencija 52
Marko Nešović

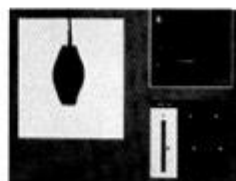

ADATA SP550: Draga, smanjio sam SSD 56
Nebojša Todorović

Iz prakse

Preciznije boje 78
Miloš Vukmirović

O boji na monitorima ne mislimo mnogo – takve su kakve su. U svetu profesionalnih primena, kada treba uskladiti ekran, štampač i, najzad, štamparsku mašinu stvari postaju mnogo komplikovanije. Za uspešan rad ključna je kalibracija opreme.

DAX: Formule i izveštaji 80
Slavko Vujnović

#238 / Decembar 2016

www.pcpress.rs

BIZIT

eMall, eDućan, eBuvljak 58

Voja Gašić

Naučili ste da kupujete preko Interneta, a sada dolazi vreme i da naučite da prodajete svoju robu i usluge na svetskoj Mreži. Kojim putem krenuti da biste stigli do uspešnog i unosnog eCommerce sajta?

Enetel - eCommerce rešenje za uspešno poslovanje 60

Cubes: Sklopite kockice kupovine 62

TakoLako: Mesto dobre kupovine 64

Vesna Knežević Čosić

Bankarstvo budućnosti 66

Kristijan Lazić

Razvoj tržišta mobilnog bankarstva u Srbiji 69

Nintex Workflow: Proces iza oblaka 70

Bojan Miljković

IN2 Grupa i Tableau 72

PC.Edu

Snežana Marković: Izazovi IT obrazovanja 74

Dejan Ristanović

Snežana Marković, pomoćnik ministra u Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, učestvovala je na BIZIT-u govoreći o planovima Vlade Srbije za unapređenje IT obrazovanja. Iskoristili smo priliku da joj postavimo još nekoliko pitanja.

Obrazovanje: Kvantitet i kvalitet 76

dr Boris Stanojević

Jedna konferencija, hiljadu ideja 77

Zoran Milojević

Komunikacije

Koraci do dobrog internet domena 82

Lazar Bošković

Svi znamo da je sopstveni internet domen osnova identiteta pojedinca ili firme. Da vidimo kako se pametno bira taj domen...

Šta sve može 5G 84

Voja Gašić

Unifon: Fiksni na mobilnom 85

Bojan Milosavljević

Rubrike

Odabrani bajtovi 95

Ladislav Struharik

Vedra strana 98

PC Press

Izdavač

PC PRESS, d.o.o.
Osmana Đikića 4, 1108 Beograd 12, p. fah 47,
N 44° 48.994', E 20° 28.800'

Redakcija: 011/2765-533 i 069/2187-742

Marketing: 011/2080-220

Fax: 011/2752-480

Mail: pc@pcpress.rs,

Web: www.pcpress.rs

Tekući račun: 205-9547-62

Direktor

Vesna Čarknajev

Glavni i odgovorni urednik

Dejan Ristanović

Zamenik glavnog urednika

Voja Gašić

Izvršni urednik

Marko Nešović

Urednici

Milan Bašić, Jovan Bulajić,
Bojan Stojanović i Ladislav Struharik

Marketing

Aleksandra Cvjetić i Ksenija Kostić

Plasman

Nenad Veljković

Redaktor

Jevrem Živanović

Dizajn, DTP i foto

Vojislav Simić i Andrija Čeranić

Web administrator

Milan Basrak

Pretplata

Nevenka Gašić

Distribucija

Beckolp, Beograd

Štampa

Rotografika, Subotica

Stalni stručni saradnici

Voja Antonić, Nenad Batočanin, Radovan Bibić, Branislav Bubanja, Vladimir Cerić, Branko Đaković, Đorđe Grujić, Marko Herman, Stevan Josimović, Milijan Jovanović, Damir Jović, Zoran Kehler, Vesna Knežević, Kristijan Lazić, Jovan Marić, Nikola Marković, Branislav Mihaljević, Majkl Mijatović, Mladen Mijatović, Luka Milinković, Vesna Milošević, Dragan Mitraković, Branko Nikitović, Pavle Peković, Bojan Petrović, Jelica Protić, Nebojša Prijčić, Jelena Rupnik, Miloš Stamenković, Darko Staničić, Boris Stanojević, Aleksandar Šušnjar, Berislav Todorović, Nebojša Vasiljević, Nadežda Veljković, Jovana Vukić, Slavko Vučković, Sava Zdravković

PC PRESS

Copyright © PC Press 2016.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 004
PC : Personal computers : časopis za profesionalnu primenu računara / glavni i odgovorni urednik Dejan Ristanović. - 1995, br. 1 - Beograd (Osmana Đikića 4) : PC Press, 1995 - (Novi Sad: Color Print). - 29 cm
Mesečno. ■ PC. Personal computers

COBISS.SR-ID 11164175 ISSN 0354-690X, COBISS.SR.ID 11164175

Издавач: LIBER, Београд

Главни и одговорни уредник: Милорад Добријевић

Уредник: др Слободан Р. Мартиновић

Редакција:

Др Милан Бјелић, доц. др Саша Веселиновић, мр Дејан Јовановић, доц. др Срђан Миленковић,
Драгана Бунарић, др Анкица Милојевић, Параскева Михајловић, мр Секула Новаковић, Невена Ракић,
др Весна Симовић, др Рајко Сузум

КОНТАКТ: LIBER, п. фах 10, 11030 Београд

Моб. тел. 065/ 44 8888 2

Е – mail: pravnapraksa@ptt.rs

Е – mail за установе у области образовања: sloba1965@gmail.com

ШТАМПА: ЕтноСтил, Београд, тираж 500 примерака

СIP Каталогизација у публикацији, Народна библиотека Србије, Београд
ISSN 1820-1075 Pravna praksa (Београд 2004), COBISS.SR-ID 114525452

САДРЖАЈ

Др Милан Бјелић

РАДНОПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЗАПОСЛЕНИХ У ВИСОКОШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА 3

Секула Новаковић

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ - ПОЈАМ, ОСНИВАЊЕ, ИМОВИНА, ОРГАНИ,
ОДНОС ПРЕМА ОСНИВАЧУ И ЈАВНОСТ РАДА 10

ЗАКОН О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ 23

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Заснивање радног односа - прекршajна одговорност послодавца 30

Радни однос са непуним радним временом у органу аутономне покрајине
и у јединици локалне самоуправе 30

Право на накнаду за исхрану у току рада 31

Права незапосленог лица након закључења уговора о обављању
привремених и повремених послова 32

Одузимање дозволе за рад (лиценце) запосленом у установи за образовање и васпитање 32

Злостављање на раду 33

Пословно удружење 33

Обавеза плаћања пореза на имовину привредног друштва 34

СУДСКА ПРАКСА

УСТАВНИ СУД СРБИЈЕ 35

Судска заштита коначних појединачних аката којима се одлучује о праву,
обавези или на закону заснованом интересу 35

Решавање сукоба надлежности суда и другог државног органа 37

Право на претпоставку невиности - начело *ne bis in idem* 38

Право на суђење у разумном року 38

Обавезни елементи правилника о систематизацији радних места 39

СУДОВИ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ 40

Заснивање радног односа 40

Радно ангажовање без заснивања радног односа - уговор о делу 41

Престанак радног односа на одређено време 41

Утицај олакшавајућих околности и отказ уговора о раду 42

Пасивна легитимација код тужбе запосленог поднете због злостављања на раду 42

Недозвољеност посебне жалбе против решења о одређивању привремене мере у радном спору 43

Државинска заштита 43

Накнада користи од употребе сувласничке ствари 43

Конвалидација усменог уговора	44
Застарелост потраживања	44
Лишење пословне способности	45
Судска деоба заједничке имовине брачних другова	46
Неопозивост наследничке изјаве	47
Уговор о доживотном издржавању	47
Одбацивање неуредне тужбе	48
Фикција о повлачењу тужбе	48
Временско важење кривичног законодавства	49
Кривично дело <i>издавање и коришћење платних картица без покрића</i>	49
Исправка пресуде	50
СУДОВИ ПОСЕБНЕ НАДЛЕЖНОСТИ	50
ПРИВРЕДНИ СУДОВИ	50
Парница за побијање правне радње	50
Обавезни садржај тужбе за утврђење ништавости уговора	51
Услови за прекид поступка	51
Могућност уговарања обавезе трећег лица	51
Примена одредби Закона о парничном поступку које се односе на литиспенденцију	52
Одлучивање суда по захтеву за накнаду трошкова	52
Дејство замене испуњења из уговора	52
Одређивање камате у предлогу за извршење и у одлуци суда	53
Одбијање предлога за извођење доказа које суд не сматра битним за доношење одлуке	53
Одговорност за штету због доцње извођача грађевинских радова	53
Услови за искључење права из осигурања	54
УПРАВНИ СУД	54
Заштита права у поступцима јавних набавки	54
Обавезе приликом доношења другог уместо поништеног управног акта	55
Утврђивање висине пореза на пренос апсолутних права	55
Пореска контрола запошљавања особа са инвалидитетом	56
Повреда службене дужности полицијског службеника	56
Могућност исправке грешке у решењу	57
Критеријуми који се примењују у поступку давања азила	57
Неопходни прилози уз тужбу због ћутања управе	58
ПРЕКРШАЈНИ СУДОВИ	58
Прекршајна одговорност правног лица	58
Обавеза саслушања сведока у прекршајном поступку	59
Споразум о признању прекршаја	59
Утврђивање висине новчане казне	59
Могућност изузећа судије и председника суда	60
Доношење одлуке о трошковима у прекршајном поступку	60
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА	61
Право на поштовање приватног и породичног живота - <i>Пресуда К.Х. и остали против Словачке</i>	61
СТРУЧНА МИШЉЕЊА	
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА	63
Оспоравање у судском поступку законитости анекса уговора о раду	63
Право на накнаду штете због неискоришћеног годишњег одмора	63
Исплата неисплаћених зарада након престанка радног односа	64
Примена прописа о раду у туристичким организацијама	64
Уплата доприноса за обавезно социјално осигурање	65
Плаћено одсуство због добровољног давања крви	65
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ	65
Право обвезника ПДВ у стечају на одбитак претходног пореза	65
Предаја пореске пријаве електронским путем	66
Опорезивање недовршених објеката	66
Остваривање права на рефакцију плаћене акцизе на деривате нафте	67
Основ за исплату накнаде трошкова за долазак и одлазак са рада	69
Обавезни рок чувања контролне траке фискалне касе	70
ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА	71
АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ	73

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. Стари Београд: из путописа и мемоара, 1951.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

СТАРИ БЕОГРАД

ИЗ ПУТОПИСА И МЕМОАРА

БЕОГРАД 1951

ЈОАКИМ ВУЈИЋ
У БЕОГРАДУ 1826

Вујић, Јоаким, књижевник, позоришни делатник (Баја, Мађарска, 20. IX 1772 — Београд, 20. XI 1847)

Отац Глигорије, сапунџија и трговац, рано је осиромашео. Славјанску православну и франчевачку школу учио је у Баји, малу и велику гимназију у Новом Саду, Калочи и Сегедину. Евангелички лицеј похађао од 1782. у Пожуну (Братислава) где је започео и студије права, но исписао се разочаран у феудално право као присталица Француске револуције. Из Баје кренуо у Трст 1796. али је доспео само до Карловца где га српска општина запошљава и шаље у Загреб на адвокатску праксу. Вративши се у Бају да помогне оцу, продужава у Нови Сад конкупујући узалудно за чиновника магистрата. Одлази у Сом-

бор на курс Мразовићеве педагошке „норме“. Постављен је 1797. за учитеља у Футогу, па у Бечеју, где је био до 1801. Средивши прилике обудовеле мајке, у јесен 1801. креће у Трст. Тамо као приватни учитељ живи до 1805, у време када је тамо био и Доситеј. Путовао по Италији. Почетком 1805. штампао своју прву књигу, француску граматiku у коју је од цензуре скрио и неколико страница о Карађорђу, што је први српски текст о Војду. Штампа и преводе трију драма. После краћег боравка у Будиму, 1806. осам месеци учитељује у Градишки. Прелази у Земун. Учитељ је, а у тајној вези с устаницима. Пише и издаје књиге, махом белетристичку прозу и драме из страних изворника. Дуго сумњичен због везе са Србијом, 1809. ухапшен и протеран у место рођења. Учитељ страних језика у Пешти. Издаје *Јестивословије*, по немачком природописцу Рафу. До 1813. учитељ првог разреда у Сентандреји и Пешти но не примају га за професора препарандије 1812, мада је добио царско одликовање. У Пешти 12/24. VIII 1813. приређује прву српску аматерску позоришну представу, играјући *Крешталицу*, своју прераду једне драме А. Коцебуа. Није му успело да продужи са српским представама, нити да штампа свој превод драме о Карађорђу Иштвана Балоба. Игра *Фернанда и Јарик* у Баји 1815, затим забрањеног *Карађорђа* у Сегедину и Новом Саду. Следећу представу даје у Будимском позоришту 1820. Наредне године започиње полемику с Вуком Караџићем на своју штету. У Србију, кнезу Милошу, путује 1823. На повратку у Сентандреју даје представе у Земуну. Следеће године представља у Темишвару, Араду и Панчеву да би зарадио за издавање *Новешег земљописанија*, штампаног 1825. Изда-

је 1826. кратку аутобиографију на немачком. Преко Новог Сада и Земуна стигао у Србију 1826. Кнез Милош му у Пожаревцу дао налог да пропутује Србију. Боравећи после четворомесечног путовања пола године у Крагујевцу, написао је *Пућешествије њо Србији* и вратио се у Сентандреју. Следеће године дописује се с кнезом, походио двапут Беч, пише много, 1830. био је у Крагујевцу истовремено с Вуком с којим је у жестокој завади. Давао је представе у Панчеву 1830, а 1832. и у Араду. Живео је у манастиру Бездину. У Бечу 1832. тражио пензију коју није добио. Потом путује у Карловац, организује представу и штампа *Животописаније* без цензуралне дозволе и песме о руским владарима које су изазвале велико негодовање власти. Ваљда због тога стално мења место боравка — те и следеће године био је на Ријеци, у Трсту, у Новом Саду, Земуну, Панчеву, Новој Борчи, више пута у Темишвару, Араду, у Бездину, Кикинди, Бечкерек, Баји, Будиму, Сентандреји, Бечу, поново у Карловцу да би се у јесен 1834. примирио у Србији. Постао је директор Књажевско-србског театра у Крагујевцу у коме играју ђаци и млађи чиновници. Од 1836. одлази из Крагујевца добивши пензију од кнеза коју је примао око три године. Био је у Баји, Панчеву, Земуну, те у манастиру Раковцу где је написао обимну књигу о исламу (рукопис у Архиву САНУ). Средином 1838. даје представе у Новом Саду са ђацима и професионалцима који се у јесен одвајају од њега и стварају такозвано Летеће дилетантско друштво. Из Новог Сада 1839. одлази у Бају, па у Панчево, где даје своју последњу представу крајем јула (*Кир Јања*), у Темишвар и Бездин, одакле на вест да му је изгорела кућа одлази у Бају јуна 1840. Полази на пут Дунавом ка Русији. Двадесет месеци био у манастиру Хржавка у Бесарабији. По повратку доспео је у манастире Кувешдин и Бешеново. Пише *Пућешествије њо Унгарији, Валахији, Молдавији, Бесарабији, Херсону и Криму* (штампано 1845). Доспева у Београд где у оскудици живи до смрти.

Почетком јула 1826 г., „писатељ славеносерпски“ Јоаким Вујић (1772—1847) кренуо је из Сентандреје у Србију да лично поздрави „великодушнаго серпског хероја и књаза господара Милоша Обреновића“ и да, после, по Милошевој жељи, пропутује Србију и опише њене „древности и реткости“ (углавном цркве и манастире). Половином јула стигао је Вујић у Земун, одакле је „на турском каику (чамцу) с Турци“ прешао „у премилу и предрагу нашу Србију“.

Тако ево нас, благодареније буди Богу, у премилом отечеству предрагих наших прародитеља, у земљи млеком и медом напуњеној, у земљи бивших наших светих царева, краљева и деспота! После паднем на земљу и изљубим је с радоснима сузама. Када је већ све из чамца изнешено било, платимо сваки по 30 крајцара сребра Асан-аги корманошу, после натоваримо наше вешчи на једна волујска кола и дођемо на хармицију, гди нам наше вешчи прегледу. Одавде потом кроз различите сокаке најпосле дођемо на чаршију близу наше цркве и наместимо нас на квартир код неког механџије Ивка, и ето нас сада у Београду.

Сада прво и прво нужно је било нас управитељству полиције претставити и наше пасaporte указати. Зато после полдна отидемо у Београдски магистрат, пак се господи кнезовом, то јест г. Милосаву Здравковичу и г. Георгију Парезану, претставимо и наше пасaporte укажемо. А када је г. Макса Ранкович, писар, мој паспорт разгледао био, то абије устаде горе, загрли се са мном и пољуби се братски, после рече ми: „Боже, шта ја видим! Та јесте ли ви г. Јоаким Вујич, који сте пређе три године овде у Београду били?“ На то му ја одговорим да сам ја онај исти, пак усердно желим јоште једанпут, пређе него што умрем, отечество предрагих наших прародитеља видети.“ Онда нам господа кнезови дадоше дозвољеније по вароши ходити, а наше пасaporte задржаше при себи. Ми после ходећи по вароши наиђемо на једног мојег, давно у Београду познатог пријатеља, г. Игнатија Рајича, лепцелдера, после опет и на другог мојег љубезника, г. Лазара Павловича, учитеља, који је са

Благодареније буди — нека је хвала; вешчи — ствари; хармиџија — царинарница; Београдски магистрат — Народни суд, основан 1823, који је сем судске дужности обављао и посредничку дужност између српских власти и турског везира; абије — одмах;

мног лета 1810 у Сент-Андреји заједно учитељствовао. По поздрављенију и нашем доста дугом разговору дође и ноћ. Ми после опростисмо се један од другог, пак они сваки на свој отиде квартир, а ми двојица опет на наш.

Следујушчи дан, то јест 17-го јулија, дејствително пођемо по вароши разгледавати различите реткости, мојему содругу Михаилу јоште непознате. Между тим састане се с нама и наш, јучер наново изнати, наш добри пријатељ г. Павлович, учитељ. Тако нас тројица содружени пођемо и најперво приспемо к цркви нашој. Основатељ ове цркве токо је био, дознати нисам могао, него храм је св. Архангел Михаил, 8-го ноемврија. При увходу у цркву, код западних врати, с леве стране види се гроб бесмертнија жизни блаженочившаго г. Доситеја Обрадовича, просветитеља серпскога, с натписном плочом у зиду. Обаче натпис читати се не може, из узрока што по паденију серпског вожда г. Петровича, када су Турци паки са Србијом завладали и у Београд ушли били, јесу се сва писмена истругала. — С десне опет стране види се такожде гроб г. Чардаклије с натписном плочом у зиду, које писмена такожде от Турака истругана виде се. — А изван зида церковног с десне стране при концу цркве јест такожде један гроб с натписном плочом блаженочившаго г. Георгија Поповича, бившаго драгомана, кога је неки Турчин, именован Дервиш Бешамич, 1-го августа 1825, у Београду у двору Јего Књажескаго Сијатељства, Г. Милоша, убио. Тако натпис на плочи содржи ове речи: „Ова стена покрива кости Георгија Поповича, рождена у Загорју, у пределу Епирском, и десјат лет Сербском Књазу, Господару Милошу Обреновичу, и народу Сербском, и по вишој части Драгоманом у Београду Сербском, за време Везира Марашли Али-Паше и Абдурахима, верно послуживша, а убијена от Спахије Магличкога Дервиша Бешамича 1-го августа 1825 года у Београду у двору Књаза Милоша, који му за верну службу постави ову стену на гробу.“

Дејствително — нарочито; при увходу — при улазу; бесмертнија жизни — бесмртног живота; обаче — али, уосталом; паки — опет, поново; такожде — такође; драгоман — тумач; десјат — десет; проскомидија — жртвеник; службеник — књига литургија; окрути — одежде, свештеничка одећа.

Даљше унутри у цркви јест све по начину христијанском устројено, како што је олтар с часном трапезом и проскомидијом; на часној трапези лежи свјато евангелије и служебник, а напред на трапези стоје чираци и једно мало звонце, потом у олтару јесу богато украшени окроти за пет свјашченика и два дијакона и многе друге црквене вешчи. Потом следује прилично темпло с лепима иконама и кандилама украшено, а пред темплом стоје седам великих чирака с многима свећама. Пред чираци је опет с десне стране иконостас с иконом св. Михаила Архангела. Потом следују две певнице с потребним књигама снабдевене. После певница, с десне стране јест владикин стол, а после њега следује украшени стол Јего Књажескаго Сијатељства, Г. Милоша. Овај стол јест сав измолван и свуда златом искићен и украшен. Горе на овом столу јест изобразена икона св. Оца Николаја, Господарево кресно име. Потом следују свуда унаоколо и по среди цркве столови и један лепи на среди цркве полијелеј. Женска обаче препрата није доле на земљи како по Цесарији, него је горе на кору. Она је спред с гвоздени роштиљи снабдевена како у Венецији, Тријесту и прочима восточнима странама.

После цркве следује школа, која состоји се из две класе и лежи више олтара црквоног к восточној страни. — От западне пак стране цркве преко пута јест двор Јего Књажескаго Сијатељства, Г. Милоша. Ово зданије јест ново, обаче от дрва и дасака на једном спрату устројено, на којем многе лепо украшене собе с једном великом трапезаријом јесу. У једној от ових лепих соба видио сам и изобразеније Г. Књаза Милоша и његове возљубљене Господичне кћери Јелисавете. Доле пак у дољнем спрату јесу друге разнаго вида собе за различите служитеље. — Покрај овог двора находи се и резиденција Јего Високопреосвјаштенства Г. Ки-

Темпло — иконостас; **изобразена** — насликана; **женска препрати** — онај део цркве у коме стоје жене за време службе; **роштиљи** — решетке; **прочима** — другима, осталима; **зданије** — зграда. **Примечанија достојнаја** — оно што је вредно пажње; **хеспани** (еспани) — роба; **на сохрањеније** — на чување; **арест** — затвор; **памјати достојна** — вредна спомена; **препиљених** — пре-струганих; **лавета** (лафета) — кола на којима стоји топовска цев; **палисади** — високо коље побијено око утврђења; **утврждени** — утврђени; **превосходио** — надмашио.

рила, садашњег митрополита београдског. Ово је зданије веома старо и состоји се из једног спрата, у којему различите собе јесу.

Сада већ дође и време обеда, и ми тај дан обедовасмо код г. Рајича, лепцелдера. А по совершенију обеда паки предузесмо наш пут с Г. Павловичем, пак пођосмо даље по вароши осматривати примечанија достојнаја. И тако прођемо целу чаршију (пијацу), која је и с леве и с десне стране с богатима трговачкима и с мајсторским дућанима накинена. По дућанима находe се различити хеспаци како европејски тако равно и восточно-страни, не зна човек куда да погледи и што страно да види. По прегледанију ове богате чаршије дођемо и к варошком дому, гди смо наше пасaporte на сохрањеније били оставили. Овај дом јест нов и состоји се из једног горе спрата, који многе собе содержи, а доле јест магистрат, канцеларија, стражара, арест и проче друге стаје с једном великом и широком авлијом, која је свуда унаоколо с каменом обзидана.

Ми овде бавећи се неколико дана закључисмо 20-го јулија видети и град и друга турска памјати достојна зданија. И тако на уречени дан пођосмо нас тројица из чаршије преко Калимегдана у горњи град, и пређе него што смо били дошли на капију, видели смо многе шанцове и бедеме, који горе имају кошеве, пуне набијене са земљом. Измежду кошева виде се црни топови, који точкове од препиљених клада имају и без лавета јесу. Даље по бедеми виде се и различите карауле (стражаре), а свуда унаоколо јесу бедеми с палисади утврђени. Обаче да је овај град тако особити, заиста није него да је на прекрасном, царском положенију и да никакав град у Европи тако лепо на две реке, како што је Дунав и Сава, не лежи како наш Београд, заиста овде не може ми нитко противословити, и да овај град, кад би се оправио и у совершенство своје дошао, да би красотом превосходио све европејске градове, воистину и овде никаква душа не би ми противоречила. Обаче у садашњем жалосном његовом положенију гледајући га, воистину исти наш Београд јест плача достојан. Јербо само до горњег града доћи, има се посла, што

Кромје — осим; **сарај** — пашин двор; **казарме** — касарне; **настављенија** — наставе; **дерзновено** — дрско; **аки** — као; **пи смја** — слово.

ћуприје и путови јесу скоро сви порушени, да једва може се ићи. А иначе у горњем граду шта је друго кромје једног сараја, то јест резиденције везирове, и једне турске џамије примечанија достојно видити? А друго свуда, куда год човек око баци, све порушенија над порушенијама види, како што су штале везирове, домови његових служитеља и друга порушена зданија. — А у доњем опет граду указује се оку човеческому једна скоро порушена џамија, две до три казарме, које је јоште Немац правио, и то стоји све скоро порушено; после једна висока кула, која се зове Небојша, у којој су страшне турске тавнице, неколико караули с турским гарнизonom и неке мале, порушене кућице, а друго више ништа оку човеческому претставља се.

Ми ово када смо све промотрили били, вратимо се опет оним истим путем, пак из града изиђемо на ону исту капију на коју смо били ушли, пак Калимегданом пођосмо доле у чаршију међу Турке. И тако пролазећи кроз многе сокаке наиђемо на једну турску џамију, код које находила се била и једна турска школа. Ми хотели смо унутра да уђемо и да видимо турски начин настављенија, обаче унутра не пустише нас, него ја после с друге стране видим џамију отворену, у којој (је) неколико старијих ђака било седило, који читали су њихове лекције. Ја дерзновено унутра ступим, а за мном моји другови. Обаче ђаци, како нас видише, превадоше от читања. После ја запитам серпски: је ли свободно унутра у џамију. Један от њих, који је био Бошњак и знао је серпски, рече ми: „Можеш, али само донде (указујући ми руком), а не даље“. Ја до оног мени указаног места дођем и скоро све по џамији видим што се год мојима очима претставило било. Ја сам дакле тамо видио како неку предикалницу с једнима изнутра малима мердевинама, после сврху ове предикалнице горе стоји неки аки натпис, обаче овај натпис видио ми се како да би се састојао из једног писмена. Ово пак писмја видило ми се подобно једном раздрешеном с каиши опанку. Ја после оног великог ђака запитам шта онај натпис знаменује. Обаче он ми не знаде на серпски истолковати. После гледим даље по џамији, али ништа друго не

Знаменује — означава; **истолковати** — протумачити; **цирате** — украсе; **Халдеји** — стари Вавилонци које Вујић погрешно изједначује са старим Јеврејима.

видим него којекакве искривудане цирате и шаре подобне змијама, гуштерима, вилама, грабљама итд.

После тога вратим се к ђаком и запитам какву књигу уче. Онда онај први рече ми: „Арапску“. Даље запитам га: „Како ти је име?“ Он ми на то рече: „Моје је име Селим“. На то му ја рекох: „Мој драги Селиме, дај покажи ми ти ту твоју књигу коју учиш“. Он ми ју даде, пак ме запита: „А умеш ли ти из ње читати?“ Ја му на то одговори: „Само дај да видим“. — Када сам књигу био узео, ја је гледим и листове преврћем; али су писмена сасвим другојачија от писмена халдејских, то јест старојеврејских. После ја га запитам: „Како ви читате: с леве ли стране на десну, или с десне ли стране на леву?“

С е л и м. С десне стране на леву.

Ј а. Тако исто читају и Халдеји.

С е л и м. А тко су то Халдеји?

Ј а. То су Старо-Јевреји, или ти простим вашим турским језиком рећи: Чифути.

С е л и м. А зар ти знаш чифутску књигу.

Ј а. Заиста знам.

С е л и м. А гди си је учио?

Ј а. У школама лутеранским.

С е л и м. А шта је то „у школама лутеранским“ и шта су то лутерани?

Ј а. Видиш, мој драги Селиме: Лутерани су један народ како год што смо и ми Сербљи или ви Турци, који имаду њихове школе, у којима кромје латинске, маџарске и немачке књиге, уче јоште и чифутску и јелинску, то јест старогрчку књигу.

С е л и м. А шта ти лутерани, за које ти мени кажеш, верују?

Ј а. Они верују Бога Оца, његовог сина Исуса Христа и Свјатаго Духа, како год и ми Сербљи. Зато се зову и христијани.

С е л и м. Тако, како ја видим, ви сте свеједно?

Ј а. Нешто мало разликујемо се један от другог, како год што се ви разликујете от Персијана, Татара и понешто од Туркомана.

С е л и м. Ха, тако је! Но, сад већ нешто разумем, али не све. Него ела, бога ти, дед сад кажи ти мени што си и колико си ти научио чифутски у тима лутеранским школама.

Ј а. Ја сам у њима научио читати и писати.

С е л и м. Ела, бога ти, кажи ми барем штогод да чујем хоћу ли моћи и ја штогод разумети.

Ј а. Перво и перво учио сам њихова слова.

С е л и м. А дед кажи ми каква су то чифутска слова.

Ј а. Алеф, без, гимел, далет, хе, воф...

С е л и м. Стани, молим те, та таква су скоро и наша слова. Него ми не кажемо а л е ф него е л и ф, ми не кажемо без него б и с, ми не кажемо гимел него г о м и л — гле: та то скоро све на једну меру иде! Него, ела бога ти, кажи ти мени шта си јоште у тима школама научио.

Ј а. Ја сам у њима јоште научио и свето писмо, које се зове Лошене Кодеш, или како што га ви зовете: Алкоран, или просто рећи: Аџи-Куран.

С е л и м. Шта, бога ти, и то знаш?! Бака! Та ти далеко више знаш него макар какав наш мула!¹⁾

Измежду нашег разговора дође к нама и један Турчин, који нам беседу пресече, и ми после растадосмо се и отидосмо к нашој цркви, а наш содруг, г. Павлович, учитељ, на његов квартир. Ми овде код цркве стојимо и разговарамо се, ал' ето ти црквењака Саве к нама управо, који нас поздравил, пак нам рече: „Поздравил вас г. Никола Брзак, да бисте благоизволели данас у четири сата²⁾ доћи на весеље, јербо данас његова кћи хоће да се венча“. Ми после г. Николи благодаримо и обештамо се на уречено време доћи. И тако после венчања, мој друг Михаил, г. Јоан Томич, протопопа београдски, и три царока отидемо дому г. Брзака. Овај чесни домаћин прими нас усердно и поздравил учтиво, после указа нам место да идемо под сеницу пак да се посадим. Свјашченици, како што је обично свуда у овакима

¹⁾ Мула код Турака значи отмено научени Турчин.

²⁾ Четири сата онда код њих је било пунктум у 12 наших сати, из узрока што у источној страни иду сати по сунцу, то јест када је равноношчије, онда код нас када је 12 сати то код њих онда је 6. А понеже да је онда било лето, сирјеч месец јули, следователно дужи је дан био, тако морало је онда код њих полдне бити у 4 њихова сата, како што је горе речено.

приликама, свагда перва места заседавају, тако и ми како чужестрани добијемо наша места до свјашченика. После нас поседаше и прочи други гости који је гди хотео. Само г. кум, како капетан от компаније, задржао је себи место на среди. Госпоже обаче с младом невестом посадише се обашка код других астала.

Није дуго време постојало, ал' ето ти носи се ракија и сир на астал. После тога донесе се и чорба и друга вкусна јела по обичају. Трајушчу обеду свирала је везирова музика; обаче концерт ове музике није ми се тако допадао. Јербо две хегеде, један сахан, један велики бубањ, једна цимбула, један с прапорци протак и један тријангл илити просто рећи саџак, у кога је једна зрикава Циганка с једном гвозденом шипком ударала, — велим: овакова инштрумента не могу концерт музикални чинити како код нас Европејаца што наша инштрумента музикална чине. Но ништа мање они су чинили њихову дужност и свирали су за време целог ручка, а један је опет уз музику турски и арнаутски певао. По ручку дође време да се напијају здравице. Тако прво за здравље Јего Књажескаго Сијатељства, Г. Милоша, Књаза Серпскаго, пило се, после за владикино, за кнезова, за свјашченство, за чиновнике, најпосле и за сав народ серпски.

После здравица свјашченици отидоше, а сватови, сирјеч најпре сами господари почеше коло, лесице и друге танце играти. Затим дигоше се и наше лепе госпоже Београдкиње и почеше такођер играти коло, обаче учтиво и благообразно, које ми се најпаче било допало гледати. К тому и њихове хаљине допадале су ми се, најпаче из узрока тога што су скоро све једнаке, то јест: оне на глави носе фес како пол круне с златнима или шаренима марамама горе извијен, а косу по леђи лепо рашчешљану и доле спуштену; после на врату бисер или по два низа великих и средњих дуката; после носе кошуљу са широки рукави, извезену с памуком и златом; к тому једну долњу, дугачку до чланака хаљину с рукави, а другу, горњу, без рукава, која је от fine чоје или от црвеног или зеленог кумаша, са златним гајтаном иша-

Пунктум — тачно; равноношчије — равнодневица; понеже — пошто; сирјеч — тојест; обештамо се — обећамо; чужестрани — страни; компанија — чета војника; трајушчу обеду — за време ручка; хегеде — виолине; протак — дахире; тријангл — троугао.

рана и златом извезену, коју може најмање за 12 година носити. Оне носе такожде и кратка, до више колена, ишарана с гајтаном и извезена са златом џубета без рукава. После оне имају појас шарен, от свиле откан, који на среди има велику копчу, и ова је копча обложена и искићена са свакојаким драгоценим камењем. А на ногама носе беле чарапе и жуте или црвене папуче. Равним начином оне носе у ушима драгоценим камењем искићене минђуше, а на перстима златно, с дијаманти и драгим камењем украшено перстење. И ово је одејаније и пуц женскога пола.

Што се пак тиче одејанија мужескаго пола, господари Београђани обично на глави носе капу на подобије једне диње илити фес. Даље на врату не носе мараму, а најпаче у лето. После носе дугачку до земље кошуљу са широки рукави, са златом извезену. За кошуљом иде дугачка до чланака, шарена, от материје хантерија, после шарен свилен појас, после појаса једна дугачка, са широки рукави, до сниже колена хаљина. У зиму носе димлије, а у лето тозлуке¹⁾, пак испод њих носе беле чарапе и црвене јеменлије.

Ја и мој друг седимо за асталом с кнезови и другима старима људма, пак гледимо како лепе наше Београдкиње с њихови пријатељи играју. И докле смо били седели, често би нам служитељи носили кафу, кајсије и вино, пак би нас послуживали. Ја гледајући ове блажене људе помислим у себи и рекнем: „Благи Боже, како си ти милостив и како си ти излио твоју благодат на ове бедне и от њихови гонитеља Турака удручене људе, који су толика страданија и мученија за толико стотина година претерпети морали, пак умилости-вио си се на овај бедни и страждушчи народ серпски и послао си верног раба твога Милоша ко избављенију његовом, како год што си послао и Мојсеја, верног раба твога, ко избавље-нију народа израилћанскога от работи фараонскија. Зато

¹⁾ Тозлуци јесу на подобије чарапа, обаче без стопала, пак от чланака допиру до близу колена, а острагу запетљавају се с малима копчама илити с токама.

Лесице — врста игре; **танце** — игре; **кумаш** — свилена материја; **одејаније** — одело; **пуц** — накит; **на подобије** — налик.

Јеменије — врста турске обуће; **удручене** — потлачене; **страждушчи** — мученички; **ко избављенију** — ради избављења; **от работи фараонскија** — од ропства фараонског; **супостату** — непријатељу; **сопернику** — супарнику, противнику.

молим ти се, о човекољупче Господи, укрепи мишцу Милошеву, даруј му дух непоколебими, да свагда своје супостату и сопернику противо стати може!“ — Ово ја у себи изговорих, после мому другу рекох: „Да се иде“. И тако ми устадосмо, опростисмо се с кнезови и други наши содружници овог увеселенија, после благодарисмо и домаћину, г. Николи Брзаку, пак опростисмо се и с њим, и тако утешени изиђосмо из његовог дома.

ОТО ДУБИСЛАВ ПИРХ

БЕОГРАД 1829

Пруски официр Ото Дубислав Пирх (1799—1833) бавио се 1829 године у Србији ради „уознавања ове земље и њених становника“. По завршеном путовању он је написао и 1830 издао књигу под насловом: „Путовање по Србији у касну јесен 1829“. У време кад се у Европи о животу српског народа није много знало, кад су европски путници само пролазили кроз Србију, и то само главним друмом који је водио у Цариград, Пирхова књига, иако није без недостатака, била је од знатне користи за уознавање друштвених, политичких и културних прилика у српском народу.

У овоме одломку о Београду, Пирх је сликовито описао београдског пашу и његову околину.

Изјутра око девет сати одем до контумаца, одакле се превози у Београд. У једном великом, зидом ограђеном четвороуглу налазе се станови за оне који издржавају карантин, магацини и стоваришта за еспапе, по једна грчка и католичка црква. Ту се скупила маса интересантних лица: Срби, мрки Бугари, Бошњаци, Грци, дивљачни Албанци у своје црвеном оделу, и Турци. Већина је баш онда дошла из Београда да у парлаторији посвршава послове, или да се са пријатељима поразговара и да се убрзо врати кући. Они се за то служе превозом који су Турци у Београду удесили. Превоз се врши доста тачно, сваког дана, и њиме се отправљају писма и пошिल्ке са великом уредношћу.

Они који са аустриске стране прелазе званично, као и странци који би хтели пашу да посете, превозе се лађом царских тумача, и њима стоји на услузи по један такав тумач. Тумачи имају ранг официра и њихову униформу, али за време превоза путују о трошку путника који се њима користи.

Стајао сам већ неколико минута у дворишту контумаца, кад један од Албанаца додирну моје одело својим дугачким рукавом који је висео низ њега. „Сад сте се и з меш а л и“, — довикну ми тумач, приђе и рукова се. Ужасна реч је пала, и између мене и цивилизованог света било је само десет корачаји, али ипак је то био размак од пуних двадесет и један дан. Међутим, није ме обузела језа од куге, и добре воље пођох да се превезем.

Осим мене и тумача уђе у лађу још један аустриски официр, који је баш долазио из Беча и путовао за Цариград. Од раног јутра била се подигла жестока бура. Дунав је бацао велике таласе, који често запљускиваху лађу и који нас

Контумац — Сви они који су из Србије прелазили у Аустрију, морали су извесно време провести у контумацу због опасности од заразних болести; **парлаторија** — одељење за разговор у контумацу.

бацаху час доле час горе. Пловили смо према Ратном Острву, па затим његовом јужном обалом.

То велико острво, које сад држе Аустријанци (пре је било спорно), врло је ниско, често је делимично под водом, само травом обрасло и ненасељено. Оно је било често згодна нападна тачка за Београд. Сад се на њему не види ништа сем неколико стражарница, стражара, граничара.

После вожње од два сата стигосмо најзад на турско земљиште под београдским брегом. Ту је било много турских лађа, широких и неспретно саграђених; опкољаваху нас лађари у својим црвеним капама, grubим црвеним гунчићима, широким димлијама; то беху снажни људи, голих груди, са засуканим рукавима, намрштена жута лица, све сиротињског изгледа, прљаво и подивљало.

Стена на којој је горњи или прави град Београд, није висока ни сто стопа. Она залази дубоко у угао између Саве и Дунава и ту пада стрмо; у позадини, без прекида, стоји у вези са равном земљом, која окружава Београд са јужне стране.

Између обале и стене налази се један узан простор на коме је подигнут бедем од земље, који је већим делом порушен. Ту лежи гомила старих гвоздених топова, на грубо склепаном лафетима. Лежишта су полутрула, све је у највећем нереду: види се да годинама нико није ништа дирнуо.

Улаз кроз тај ниски бедем направљен је од два зидана стуба, остатка некадашњег већег зида. Над њима је једна земуница, из које су неколико старих чувара мргодно погледали на нас. Нигде није било страже ни стражара.

Од тог уласка води горе ка граду стрм, рђаво калдрисан пут; рушевине од зидина чине његову ограду. На половини стене, с обе стране пута, има неколико тераса са зиданим грудобранима, све у рушевинама.

Пошто смо се попели, дођосмо до високог и јаког главног зида, који иде горњом ивицом стене и који је најбољи и најјачи део утврђеног Београда. Кроз такозвану Водену капију, високу и сведену кроз зид, уђосмо у горњи, прави град.

Неколико корачаји с оне стране улаза налази се на два правилна, дуга и висока здања, оружницу и магацин које су Аустријанци подигли у оном времену од 1718 до 1739. Сад

су та здања празна годинама, прозора и врата нема, отвори су рђаво покривени даскама и подупирачима. — То је стање оружнице и магацина једног турског главног града, у једном оваквом тренутку, после двогодишњег рата.

Кад се прођу та здања, долази се до једног четвороугла од двоспратних зграда, начињених нешто од плетера, нешто од блата, опет у рушевинама. Уђосмо у унутрашње двориште тог четвороугла. Ту су кровови напред испали, испод тога су галерије, широке дрвене степенице воде из дворишта у те галерије. С кровова се дижу танки, високи, ушиљени оцаи у великом броју. Све то има некакав чудан, прљав изглед. Само двориште је сметлиште све могуће нечистоће; велике гомиле ђубрета, које се сваког дана на најгаднији начин множе, на све стране остаци од јела, фуражи, црепови, прње; над свим тим задах трулежи.

Били смо у дворишту везирова конака.

Место је изгледало достојно оних ужаса који су ту почињени. Ту је први великан нове Грчке, Рига, тестером пререзан. Овде, 1815, шездесет и три Србина испустише душу на кочевима, неки тек после седмодневних мука. Домамили су их ту под обећањем да ће им живот поштедити!

С муком прођосмо до степеница које воде на галерију, и уђосмо у отворено претсобље, оперважено даскама, а у средини је била једна узвишица са једним наслоном. Ту се моле богу. У једном куту тог простора скупила се гомила младих људи, у разном турском оделу, неки са турбанима, неки са неким чудним високим капама, са пиштољима за појасом. То су били везирски официри, баше разних родова оружја, већином нижи чиновни; високе капе означавају кавалериске официре. Ти млади људи, међу којима је био један врло леп црнац и један мрки Бугарин, пушили су из дугих лула (чибука), ћаскали, смејали се, гурали се, једном речи: били су много живљи но што се Турци замишљају. Кад нас спазише, приђоше нам, поздравеше се са тумачем као са познаником, и распитиваху га, пуни радозналости, кога је то довео. Јавише нас везиру, хтедох да скинем горњи капут који сам имао преко фрака. „Задржите га само, — рече ми тумач, — кад би још какав огртач имали преко тога, то би још лепше били одевени по овдашњим појмовима. Осим

тога, овде учтивост захтева да останете под шеширом кад будете код везира.“

До дворане је била једна мала мрачна соба, а у позадини њеној висио је неки стари ћилим. Пошто смо се задржали неко време у дворани, ћилим се диже и ми уђосмо у везинову собу.

Хусејин паша, паша од три „туга“, коњска репа, везир је и потомак једне старе и богате породице која има имање у околини Татар-Пазарџика у Румелији (на главном друму за Цариград). Његова је мати била хришћанка и у њену почаст подигао је он цркву у Пазарџику, или негде близу. Сматрају га за човека добра срца, помирљива и нарочито за добра оца. Два његова сина су у Београду. Једног је поставио за команданта Смедерева, али не тражи од сина да иде на дужност. Другог, који је сушти отац, поставио је за цариника београдског. Оба места вуку врло лепе приходе.

Ушли смо у једну малу собу на којој су врло ниски прозори, готово срасли један с другим; из које је врло леп изглед на Дунав. Зидови собе покривени су белим муселином. На једној страни о зиду су висиле многе кесице од белог муселина, на шавовима запечаћене. У њима су важна акта, нарочито фермани. Поред њих је висила једна мала, као крв црвена брадва, знак везирске власти; преко пута је висила једна лепа сабља. Доле по земљи, дуж зидова били су поређани широки јастуци од шарена катуна (шиљтета), са наслонима (јастуци); под је био застрт лепим ћилимима.

У углу, на једном ниском јастуку, уз сам прозор, седео је везир, леп старац са дугом црном брадом; на глави је имао бео, златом проткани турбан. У руци је држао чибук, а све остало од тела губило се у једну мекотну, самурима опточену масу. Лако климање главом и благи поглед из лепих, полуугашених очију поздравише нас. Тумач нас претстави; другим климањем захваљивао се, а треће климање било је позив да заузмемо места.

Туг — коњски реп привезан на врху копља; носио се као застава пред пашама кад су путовали или ишли у бој. „У пашалуку је највећи заповједник и управитељ паша од три туга (учтуглија), који се зове и везир. Под оваквим пашом има ђешто по неколико паша по од два туга...“ (Вук).

Према везиру је била једна дугачка, уска асура, на којој су биле три столице; то се обично спреми кад се пријаве хришћани, јер се од њих не тражи да скину обућу. По тој асури кретали смо се напред и назад, како је кад требало.

Заузесмо места. Са нама уђоше и шест баша, који се, са прекрштеним рукама, поставише у два реда, поред врата. После дугог ћутања отпоче разговор.

Путовање аустриског курира у Цариград био је први предмет. Везир га је питао кад је пошао из Беча и за колико дана мисли стићи у Цариград. Затим му рече, околишећи, да има синовца у Татар-Пазарцику који би требало да путује породичним послом у Цариград, али се не усуђује да сâм путује кроз руску војску и очекује долазак првог аустриског курира, те да под његовом заштитом оде до Цариграда. Везир му препоручује свога рођака и моли га да га узме са собом. Шта још буде требало, спремиће тамо Татари.

Официр рече да се радо прима. Ко би још пре неколико година могао мислити да ће рођак једног везира тражити заштиту једног странца да може путовати по Румелији.

Кад је разговор отпочео, баше које су стајале код врата, и чији број показује степен поштовања које се указује посетиоцу, склонише се. Затим донеше каву и чибук. Један слуга носио је један метални послужавник, који је био покривен покривачем од златног броката. Други слуга подиже покривач и поређа порцуланске шоље у сребрне придржаче, зарфове. Трећи је точио каву, а четврти је служио, са руком на прсима, прво везира. Затим дођоше чибукције и донеше друге луле (чибуке), а луле на њима беху намештене у металним подметачима. То је вештина коју по дужности морају имати: да чибук тако метну на земљу да једним лаким покретом сисак од луле дође на усне оног коме је лула намењена.

Пушење је код Турака више кађење; врло ретко и у дугим размацима повуку по један дим, а из луле се дижу танки, прозачни димови. Дуван је тако ароматичан и тако се мало дими, да се готово није ни опајало да има четири чибука у тој врло малој соби. Како Турци обично гутају дим, то они веле: кава се и чибук пију. Кава, сасвим ситно туцана, точи се са талогом и пије се без шећера. Она је тако добра и јака да се човек убрзо навикне да је тако пије. Кава

се срче кап по кап, и нарочито се удише њен мирис, те отуда кад неколико Турака пију каву, настане шум од сркања, који комично изгледа према њиховим озбиљним лицима.

Официр хтеде да покаже везиру како се из једног малог комада хартије, који се носи у џепу, може тачно знати пут у Цариград, и извади једну карту, али се преварио ако је мислио да ће то у паше изазвати живо интересовање. Док му је официр читао места паша је са великим стрпљењем и мирноћом говорио: „Тако је!“ или: „То ћеш ти знати!“

Сад дође ред и на мене. Везир запита још једном тумача шта сам управо и шта ме је овде довело. Тумач одговори да сам Транебург-баша.

Турци знају за Пруску само под именом Транебург.

Везир махну главом и понови име које је, као што изгледа, први пут чуо. После извесног размишљања, запита: „Има ли у вашој домовини и водоскока“?

Одговорих му да се они праве ради украса, а не ради расхлађивања.

„Којим се путем иде из Транебурга за Београд, да ли преко Беча, и како се зове највећа варош у земљи?“ А после извесног ћутања упита даље: „Откуд то долази да је код Берлина тако хладно?“

Одговорих му да је зато што је близу Северно Море.

„Онда значи да код Берлина има великих планина, — не? — Онда се тамо морају јако мрзнути, јер, као што је познато, у равницама не расте шума.“

Не јамчим да је везир држао да је оно што сам казао потпуна истина.

Тумач му рече да желим да видим Београд и нешто од унутрашњости. Везир рече да ће издати заповест да ме пуште да свуда идем и да могу видети све што желим, и додаде да не пропустим да посетим господар-Милоша. Пре но што пођем из Београда, могу доћи још једном.

Затим удари длан о длан и нареди да му дође Ахмет, његов писар. Писар дође одевен већ по цариградски, без турбана, са црвеном капом, фесом на глави. За појасом је имао дивит, у коме је на једном крају био суд са црном бојом, а у продужењу је имао једну дугачку цев, у којој су се налазила тршчана пера. На једној цедуљици, коју је држао

на длану, написа увијеним знацима име официра и све оно што је било потребно за полазак синовца.

Док му је паша казивао шта да пише, писар је непрестано додиривао крајем од прстију усне и тада их метао на капу, за знак: Љубим оно што кажеш и задржавам у глави. Уз то је непрестано понављао речи: Истина је, истина је!

Међутим, донеше по други пут чибук и каву, почаст за коју имамо да заблагодаримо синовцу.

Турски је језик зацело један од најмилозвучнијих на земљи. Његови су главни самогласници а и њ; други су, међу њима и и, ређи. Изговарају се веома лагано и са јаким нагласком, а између сваке речи је мала почивка. Акцент пада готово без изузетка на последњи слог, на пр.: силта̀ни, паша̀лик, спа̀хи, чибу̀к, ферма̀н, дива̀н; турски језик наличи више на ређање појединих речи него на везан говор.

Кад смо изашли из везирове собе, дочекаше нас официри, са многим знацима учтивости, између којих беше и тај што нам своје чибукe стављаху на наше усне. Затим нас одведоше до једне слике израђене акварелом на хартији, која је била прилепљена близу места за молитву, на којој је била насликана униформа и егзерцир нових трупа пред султаном. Слика је била невештије цртана од оних слика којима наши војници красе собе, али је била зато од интереса што се опајало да овдашњи официри с поштовањем гледају на установу која је у другим пашалуцима изазивала толико одвратности.

Тумач ме упозна још са писаром и драгоманом пашиним Ахмет-ефендијом, који ће ме о другој посети увести, и Халил-ага, један од најживљих и највеселијих баша, понуди ми да ме прати, но ја га за сад одбих.

Е ф е н д и, господин, значи већ отмена човека, човека који већ зна да чита и пише. А г а значи такође господин, али се тако свакоме каже, као што се код нас сваком даје титула Herr.

Питања која је постављао везир показивала су да су му непознати и најновији политички догађаји. Но то је сасвим појмљиво. Порта не извештава своје удаљеније чиновнике о великим догађајима. Приватна кореспонденција није навика

Турака, а усмене вести, које сами Турци донеше, биле су тако онакажене да је изгледало да је Једренски мир само последица тешког положаја у коме се руска војска нашла између војске султанове и Шкодра-паше, скадарског паше. По мишљењу Турака, оно што су Руси добили није било стидно, нити од великих последица по Турску. Само одвратност да се бију за Султана, који је и сам постао ђаур, Москов, узрок је, по њиховом мишљењу, слабом отпору, а никако неспособност за ратовање или немање средстава.

Како паша, уосталом, приходе своје купи сам у земљи и од тога само онда један део шаље Порти кад то његова политика захтева — а те су пошиљке готово једина веза његова са Портом —, то се пашалук може сматрати као готово самостална област.

Уз то долази и то да књаз са Портом непосредно општи, не сматрајући пашу за неку посредничку власт. При свем том, споразум је између оба господара врло добар, а пасивност везирова особина од неоцењиве вредности за Србију.

А како човек таквог положаја може да трпи такав степен расула у његовој најближој околини, какав прелази нарочито све наше војничке појмове, то се даје објаснити само његовим начином живота.

Везир (осим женских одаја) има за се само један салон и две мале собе. То је простор у коме се бави. Ту преко дана седи, једе и спава. Софра се ставља преда њ, а јастуци и покривачи за ноћивање простиру се поред његовог седишта. Јахање или вожња у прастарим, отрцаним каруцама, ради шетње, спада у највеће реткости. А како и иначе није пријатељ разговора, то проводи већи део времена ћутећи и пушећи.

Официри и војници су под платом пашином, а он се после разрачунава са Портом укупно. Он им даје онолико колико је с њима уговорио, држи их онолико колико му се свиди, и како се никад не води нека стварна контрола, то је појмљиво да паша не узима више најамника него колико је баш најнужније.

Сиђосмо у двориште. Под галеријама налазе се мале, мрачне и прљаве собе, у којима живи један део посаде; рђаво

обучени, штавише и одрпани војници лежали су около, пушећи и спавајући.

Затим се упутисмо капији, која је из горњег града водила у горњу варош.

На источној страни горњег града налази се једна округа, јака кула, замак из аустриског времена. Главни бедем је окружен фашинама, међу којима вире гвоздени топови. Он окружава југоисточни део горњег града и свршава се с обе стране ескарпираним стеном. Бедем је висок, јак и у добром стању, као и главни шанац, преко кога води од поменуте капије један рђав мост. Четврта страна од здања пашиног наслања се на тај главни бедем.

У унутрашњости капије, која испод главног бедема води у варош, била су велика удубљења, као неке ћелије, у којима је стража лежала, пушећи или спавајући. Оружје је лежало у неред; горе или са стране, нигде стражара, нигде страже на бедему. Штавише, ишло би тешко кад би се хтела затворити капија у том тренутку. Стража на капији смењује се свака три, четири или осам дана, како се кад деси. О војничким вежбањима, о строју и раду нема ни помена. Часови молитве, примање ајлука и животних намирница, чишћење оружја — једини су предмети реда и тачности.

Отпратих аустриског официра до татарског хана. Ту у једном углу лежала је једна гомила људи, који су пушили и журно паковали писма и новац; већином су то трговачке ствари које се отправљају овом курирском поштом. Ту се официр погодио са татарима, преко тумача, за пут. Платиће за једног коња за себе и два татарина који ће га пратити до Цариграда — око 80 форинти сребра, за једно добро турско седло — 12 форинти итд. Пут ће трајати десет дана, рачунајући дневно по 18 сати јахања. Татари су на гласу због верности и тачности, и најбрижљивије се старају о путницима. — Татари књаза Милоша превазилазе у брзини турске татарске. Један међу њима, сада кнез у Смедереву, Јованче, био је чувен са брзог јахања. Толико пута је, кад је требало, прелазео пут од Цариграда до Крагујевца за пет дана...

Одатле ме тумач одведе српској власти у Београду, у канцеларију магистрата. У једном четвороуглу, даскама ограђеном, налази се зграда која је за то одређена. Све је то у чудној противности према просторијама у којима паша станује. Свуда се види ред и чистоћа. У претсобљу неколико младих људи, са турбанима, мрким, плаво оперваженим гуњчићима, широким, доле уским панталонама, црвеном обућом; за појасом пиштољи и ханџар, а дугачки бели штапови у рукама. То су Срби који су одређени на службу код канцеларије, ради отправљања порука и позива. Као и у Угарској, и овде их зову пандурима; ми бисмо их назвали судским служитељима, извршиоцима. Њихово је држање лепо и војничко, одело необично чисто и, штавише, гиздаво.

Из претсобља уђосмо у једну велику собу, која је била уређена у свему као и наше канцеларије: полице са актима поред зидова, у средини сто за заседавање, а поред врата била је Ридлова велика карта Србије и Босне. За столом је седело неколико кнезова, чији је достојанствени изглед одговарао њиховом звању. Ношња им је била налик на турску. На крају стола седео је један секретар; само је он говорио немачки. Срби из Београда и околине долазили су и излагали своје молбе и тужбе и добијали решења; већина случајева расправљала се усмено, и само у најнужнијим случајевима пише се.

Предадох кнезовима свој пасош и преко тумача саопштих им своје жеље. Они беху одмах вољни да ме према својим силама потпомогну. Како сам мислио да се више дана бавим у Београду, то је у првом реду ваљало постарати се за стан. Кнезови ми дадоше једног пандура с којим пођох по вароши тражећи стан. Правих гостионица у Београду нема, њих замењују каване. Тражити засебну собу, то и не пада на ум турском или српском путнику. У једном куту простре се ћилим, ту се намести пртљак, и путник је смештен. Са тумачом и пандуром прошао сам неколико кавана у горњој вароши, али је нечистоћа у њима била ужасна. Пандур ме поведе у варош на Сави. Ту има неколико кућа удешених по европском начину. Трговци који су ту настањени воде већином непосредну трговину са Земуном, и у том се делу вароши налази много људи који су вични немачком језику.

Показаше ми у неколико кућа празне собе које би дали под кирију, али у њима не беше никаквог намештаја, а о кревету ни помена. Гомила мишева разлетела би се кад би се врата отворила. Напоследку, нађе се један гостионичар који је дуго преко живео и који се наместио по немачком начину, и он ми уступи један део своје чисте гостинске собе.

Пандур ми набави неколико амала. Ти људи вуку веће терете него што се може видети у поморским варошима. Са пиштољима и ножем за појасом и самаром на леђима, корачају полако али сигурно.

Пошто сам се наместио у гостионици, нашао добру немачку кујну, хтедох да изађем, кад пред вратима сретох неколико младих људи у одабраној ношњи, за коју сам још мислио да је турска. Паде ми у очи њихова стаситост, леп и интеллигентан изглед. Они ми приђоше и поздравише ме добродошлицом на немачком језику. Бејах изненађен и запитах их јесу ли Турци. „Не, ми смо Срби, секретари и чиновници кнежеви“, одговорише ми и запиташе ме да ли бих хтео с њима поћи. Пристадох врло радо. Попесмо се у горњу варош и убрзо смо били пред једном кућом од слабог материјала, која се својом величином и лепим изгледом разликовала од осталих чатрља београдских. Над улазом био је грб са именом султановим. — То је кућа књажева, но у коју он врло ретко долази.

На вратима су стајали момци књажеви. М о м а к значи управо млад, нежењен човек. У смислу у коме се реч сад у Србији обично употребљава, могао би се најбоље тај израз превести са „Кнарре“. Момци су оружане слуге оружаних господара.

Све је у кући и двору било просто, али необично чисто. Одведоше ме на први спрат, где седосмо на шилтета, у соби која је била потпуно удешена по турски.

Цветко Рајовић, секретар књажев, Алекса Симић, старешина трговаца у Београду и трговачки агент књажев, са титулом конзул, један полицијски официр и други беху ту, све људи између тридесет и четрдесет година. Видех да им је намера да сазнаду изближе шта ме доведе у Србију, и зато се радо и отворено изјасних у том погледу. Поверење постаде узајамно. Замолих Цветка да ми да неколико објашњења. Нарочито ми беше нејасна титула и значај књаза.

„Морам почети мало издаље, — рече ми. — Кад су Турци после Косовске битке и по смрти кнеза Лазара потчинили Србе, онда су они поставили српске судије по селима и назвали их, из потсмеха и презрења, кнезовима. Отуда је потекло то име, које се и до данас одржало, а које ће се, по свој прилици, скоро укинути. Положај кнезова је раван. Ми имамо свега три staleжа: сељаке, свештенике и варошане. Племство је пропало кад је држава пропала, а што се тиче чиновника, то се они бирају из сељака и тако су тесно везани са њима да они не образују никакав засебан staleж. Свако село бира себи кметове или старешине, а међу њима има опет један који је најстарији. Они купе порез и одржавају ред. — Скуп села стоји под кнезом, он има исте дужности које и кметови, само у ширем обиму; више кнежина стоје под једним оборкнезом (од немачког „Ober“); оборкнезови стоје под књазом. Има 13 оборкнежина или нахија (а кад се отети окрузи опет сједине са Србијом, биће их ваљда 18), али нису сва места попуњена; онима која нису попуњена рукује сам књаз; тиме се за државну касу постижава уштеда у платама. Осим тога, има још у свакој вароши кнезова који састављају магистрат и у Крагујевцу Велики суд, који има 12 кнезова. Њему кнезови шаљу најважније ствари на решавање. Оборкнезови и кнезови имају сталну плату, као што сте то сигурно већ читали у Ранкеу“.

„Дакле ви знате за ту књигу. Шта се мисли о њој?“ — запитих господина. — „Врло смо задовољни; писана је философски, и да је, овде онде, могла изнети више појединости, задовољила би све наше жеље, али за странца је довољно опширна и овако.“

Бејех изненађен да тако интеллигентан говор чујем из уста људи у турском оделу: међутим, у овој земљи дешавају се готово сваког тренутка изненађења такве врсте.

„Какав је ваш положај према књазу?“ — запитих даље Цветка. — „Ја сам његов секретар, одговори ми, и сад сам

Ранке — Леополд Ранке (1795—1886), немачки историчар који је на основу Вукових усмених и писмених обавештења написао и објавио књигу о борби Срба за ослобођење од Турака, под насловом „Српска револуција“. Ранкеова књига заинтересовала је и Пирха за Србију.

овде на отсуству. Без претеривања смемо рећи да је однос у коме смо ми сви прави породични однос. Стањујем и живим овде у кући књажевој, као у кући очевој; у таквом ћете полагају наћи све код нас. Такав поступак и жеља да своме народу који оживљује будемо доиста од користи, чини да радо сносимо оне неугодности којима смо изложени, у сравњењу према животу у цивилизованим земљама.“

Рано затварање капије која води у доњу варош, принуди ме да се кренем раније но што сам желео.

Стара варош Београд изгорела је и тако је порушена да се, осим једне или две куће, виде још само рушевине старих грађевина подигнутих у камену. Овакав какав је сад, Београд не наличи на варош какве виђамо у цивилизованим земљама.

Главни део, права варош, лежи нешто ниже од горњег града. Једна дугачка главна улица и неколико уских попречних улица, — то је све. Главна улица иде југозападним правцем, у њеном продужењу лежи, на ивици Саве, доња или Водена варош или Савска варош; и у њој је такође једна главна улица и неколико споредних. Овде је простор, због спуштања брда близу реке, ограничен. Из горње вароши у доњу иде се стрмо; рђав колски пут, а још гори пешачки везују та два дела вароши. На откосу налази се само неколико кућа и зидина, које чине везу између кућа једне и друге вароши. Западна стена горњег града додирује југозападни део горње вароши. Ту је према северозападу отворен троугао, пуст необрађен простор, у подножју стене, где само биволи пасу. Туда води колски пут из горње вароши на Саву.

Само је горња варош опкољена утврђењима. На североисточној и источној страни иде један шанац, палисадима утврђен, осам стопа висок. Врата на палисадима затварају излазе који се овде налазе. Југоисточна страна је јаче утврђена; ту је шанац виши, местимице има и подзиданих места, а главна капија за Цариград утврђена је јаким зидинама. На том месту има и стражара горе на шанцу.

Горња је варош одвојена од Савске вароши зидом и једном капијом. На јужној њеној страни је једно предграђе,

отворено, раштркано, као неко село, и пружа се до краја Савске вароши. Оно се спомиње у путописима као Рацка варош (Raizenstadt).

Што се тиче саме вароши, не треба замишљати низ кућа од којих се после састављају улице. То је само низ ниских, дрвених дућана са крововима од шиндре, напред јако испалим. Ретко се виђа над кровом још један мали, низак спрат.

Српски, грчки, турски трговци седе у таквим дућанима, један до другог; ту видите лепе енглеске и турске штофове, еспапе сваке врсте, све то укусно распростра и поређано. Поред трговаца, у таквим истим дућанима раде занатлије, било унутра у дућану или на јако испалом ћепенку. Фурунција, пиљар, продавци печеног меса и рибе изнели су своје еспапе на ћепенак и справљају, у отвореном простору иза тога, друго, тазе. Само кафеџија и берберин раде у затворену простору и имају на прозорима стакло, што је луксуз у турским варошима. У њиховим је дућанима човек као у каквој соби. Сиромах занатлија, обично без жене и деце, живи са неколико момака и станује у свом тескобном дућану, и спава у једном малом, мрачном простору у позадини његовој.

Ту се могу видети најразличније прилике и лица. Терзије, пушкари, фурунције, ашчије — већином су Турци; они се лако познају по белом муселинском омотачу око главе, по жутим мрачним лицима, по равнодушном, презривом погледу. Грк, са својом црвеном капом, тргује, и очи му лете на све стране, пуне шпекулације и позива странца да купи штогод, са учтивошћу из које провирује поносита успомена на велике му претке, на које и најнижи Грк никад не заборавља. — Србин, у својој округлој капи, скромној ношњи, гледа у оном који улази к њему прво госта, а затим купца, и из целог његовог држања провирује весела нарав, наслеђе његовог народа.

У уским улицама, које се час спуштају час пењу, тискају се симиџије и алвације са великом дреком, а пандур са белим штапом хита послом. Мала кола, у која су упрегнути волови, закрчују пут.

Рац — име којим су Мађари, у увредљивој намери, називали Србе.

Ништа тако не пада у очи странцу као то да женског света уопште нема по улицама. Ретко се прошуња каква турска баба, заогрнута и скривена у беле огртаче, поред дућана, а сасвим је изузетно да се види каква Српкиња где брзим кораком иде улицом.

Један мали део Београда отскочио је према осталим деловима, а то је простор на југозападном крају главне улице у горњој вароши.

Ту се види с једне стране књажева кућа. Затим четвороугао у коме је канцелариско здање. Затим долази хришћанска црква, велико, скромно, солидно здање, још без торња. Поред ње је, прекопута књажеве куће, дугачко школско здање; прекопута цркве, неколико прилично озиданих кућа, међу њима српска кавана.

У близини књажеве куће, по страни од тог простора, лежи конак који је књаз тада сазидао; иако није највећа, по својој форми то је најлепша зграда коју сам видео у Србији. Украси на њој израђени су од дрвета, иначе је циглом озидана; над високим партером има један спрат, а у средини је њеној једна велика сала, која иде у висину све до горе; у самој њој је узвишица, на форму балкона, из које се са две главне стране улази у разне собе.

Још није решено да ли ће књаз убудуће становати у Београду или у Крагујевцу; можебити, наизменце у обе вароши.

Ново стање ствари у Србији даће Београду ускоро други изглед. Ако се на томе одмах почне радити по добром плану, то ће Београд, изванредно потпомогнут својим положајем, постати једна од најлепших вароши ових крајева. Он ће увек имати двојак значај, као град и трговачка варош. Ако би се хтело да се горњи град као цитадела, отприлике у њеном данашњем стању, одржи, и ако би се хтела варош поново да подигне, а да се обухвати утврђењем и да буде опет подесна за трговину, онда ће се морати нарочита пажња обратити на простор који лежи поред Саве. Нови конак и црква били би спојне тачке за нову горњу варош. Ближе но што су та два

објекта, према цитадели, не сме се зидати, да би јој се очувао круг њеног дејства. Ако би се позади конака подигао велики парк, који би се пружао југозападно према Сави, и кад би се затим озидео простор од цркве ка Сави и поред ње, и подигао леп кеј, онда би се добио један амфитеатар који би сједињавао у себи лепоту и практичност. Сва државна здања требало би зидати у горњој вароши, а магацине и трговачке куће на Сави, где је најзгодније и за истоваривање и пренос еспапа.

Па где и како станују они много имућни, често и богати трговци, како они живе са својим породицама? Тек кад сам дошао по други пут у Београд и кад сам се више упознао, испунила ми се жеља да ме уведу у неколико породица.

У унутрашњости каре од дућана, скривене од погледа онога који пролази улицом, подигнуте су мале врло чисте куће; ту је: двориште, башта, штала. Главна је особина ове мале вароши скривеност и грациозност. Човек је веома изненађен кад овај свет у малом нађе иза мрачних, јадних дућана. Ту живи српски трговац са женом и децом, ту му је оружје, па и књиге. Ту он примењује своје гостопримство, о коме се добија појам већ по доласку у дућан. Кад се странац једанпут упозна, то му не треба више гостионица. У кући управљају жене; и не само из страховања од могућег рата, већ и због тога да се жене и деца склоне од очију и суровости турске, изабрао се овако скривен начин живота.

Кад кажете трговцу у дућану да бисте желели да му упознате кућу и породицу, он оставља радњу каквом калфи или и суседу и води вас у унутрашњост поменутог простора. У лепом претсобљу или у кујни, која се бели као снег, дочекује вас домаћица. Затим се улази у собу. Прво се изводе деца, затим се показује намештај, па после домаћин седа са гостима за један сто. Жена доноси ритопечког вина, воћа и слатка, које овде веома добро праве. Што је посета дужа, то је домаћин веселији и срдачнији. Од госта се, као знак благодарности за пријатељски дочек, очекује да прича о томе „како је тамо.“ Пред полазак се наздравља свему оном што је госту драго; моле га да што каже о својој породици, како

би се и њој могло наздравити. Тиме је ближе пријатељство закључено и од тог доба, где год се сретну, домаћин опомиње на почаст која је посетом указана његовом дому. Том приликом ће вас умолити да ту почаст укажете и његовом суседу и води вас к њему; на тај се начин убрзо саставља друштво које је пуно жеље да чује шта странац прича.

Већина говори или разуме помало немачки; али је ипак боље повести са собом неког који добро говори оба језика. — У тим малим кућама видећете најоригиналнији намештај. У првој соби је све намештено по европски: софа, ормани, огледало, столови, столице, бакрорези. На једном зиду повешано је одело домаћице, све по немачком начину скројено и искићено; хаљине, шешери, капе, све модерно и елегантно. Затим вас воде у другу собу, и ту је све по турском начину. Нигде намештаја, само јастуци поређани околу зидова, а ћилими по патосу. Ту виси српско одело домаћице, богато постављено кожом и у блештећем шаренилу. У кући је домаћица често одевена мешовито, у либадету кожом постављеном, црвеним папучама, а на глави јој је франачки убрадач. Потпуно франачко одело она облачи онда кад се спрема за посету у парлаторији земунској. Тада дођу њене тамошње познанице да је виде, а у шали и разговору проведе ту цело по подне, непрестано раздвојени двоструком оградом.

Уз кућу су често дозидани отворени павиљони где жене на слободном ваздуху и у хладовини седе и разговарају или везу.

Овде је, дакле, мешавина оба начина живота. Али Београђани, па и остали Срби, све више напуштају турски начин живота.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. МАНАСТИР СТУДЕНИЦА
Цетиње: Светигора, 2011.
2. МАНАСТИР ХИЛАНДАР
Цетиње: Светигора, 2012.
3. МАНАСТИР ЖИЧА
Цетиње: Светигора, 2011.
4. МАНАСТИР МИЛЕШЕВА
Цетиње: Светигора, 2012.
5. МАНАСТИР МОРАЧА
Цетиње: Светигора, 2011.
6. МАНАСТИР СОПОЋАНИ
Цетиње: Светигора, 2011.
7. МАНАСТИР БАЊСКА
Цетиње: Светигора, 2011.
8. МАНАСТИР ГРАЧАНИЦА
Цетиње: Светигора, 2011.
9. МАНАСТИР ВИСОКИ ДЕЧАНИ
Цетиње: Светигора, 2011.
10. МАНАСТИР СВЕТИ АРХАНЂЕЛИ
Цетиње: Светигора, 2011.
11. СВЕТИ НИКОЛА: ПРАВИЛО ВЕРЕ И КРСНА СЛАВА
Цетиње: Светигора, 2007.
12. СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ: ЧУДОТВОРАЦ И
ИСЦЕЛИТЕЉ
Цетиње: Светигора, 2009.
13. СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ПОМОЗИ!: ОСТРОШКА ЧУДА
БОЖИЈА У НАШЕМ ВРЕМЕНУ
Цетиње: Светигора, 2014.
14. СВЕТИ ЂОРЂЕ: ВИТЕЗ БОГА ЖИВОТА
Цетиње: Светигора, 2008.
15. СВЕТИ ЛАЗАР И КОСОВСКИ ЗАВЕТ
Цетиње: Светигора, 2007.
16. СВЕТИ ПЕТАР И ПАВЛЕ: АПОСТОЛИ ВАСЕЉЕНЕ
Цетиње: Светигора, 2010.

17. СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ БУКВАР
Цетиње: Светигора, 2012.
18. ГРБОВИ, ЗАСТАВЕ И ХИМНЕ У ИСТОРИЈИ СРБИЈЕ
Ненад М. Јовановић
Цетиње: Светигора, 2010.
19. ГРБОВИ, ЗАСТАВЕ И ХИМНЕ У ЦРНОЈ ГОРИ
Јован Б. Маркуш
Цетиње: Светигора, 2007.
20. ДВЕ СРПСКЕ СУЛТАНИЈЕ: ОЛИВЕРА ЛАЗАРЕВИЋ
(1373–1444), МАРА БРАНКОВИЋ (1418–1487): ДВЕ
БИОГРАФИЈЕ КАО ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКО-
ОСМАНСКИХ ОДНОСА 1389–1487
Никола Гиљен
Београд: Дерета, 2016.
21. О САВРШЕНСТВУ ХРИШЋАНСТВА И
НЕСАВРШЕНСТВУ ХРИШЋАНА
Николај Берђајев
Београд: Логос, 2016.
22. СОФИОЛОГИЈА СМРТИ
Сергеј Булгаков
Београд: Логос, 2016.
23. О ЧОВЕКОВОМ ПОЗВАЊУ: ОГЛЕД ИЗ ПАРАДОКСАЛНЕ
ЕТИКЕ
Николај Берђајев
Београд: Логос, 2016.
24. ДУХОВНА КРИЗА ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ
Николај Берђајев
Београд: Логос, 2016.
25. ИСТИНА И ОТКРОВЕЊЕ
Николај Берђајев
Београд: Логос, 2016.
26. ДУХОВНЕ ОСНОВЕ ЖИВОТА: СМИСАО ЉУБАВИ
Владимир Соловјов
Београд: Бримо, 2001.
27. ЈА И СВЕТ ОБЈЕКТА: ДУХ И РЕАЛНОСТ
Николај Берђајев
Београд: Бримо, 2002.
28. АЛЕКСЕЈ ХОМЈАКОВ; ФЈОДОР ДОСТОЈЕВСКИ;
КОСТАДИН ЛЕОНТЈЕВ: ОГЛЕД ИЗ ИСТОРИЈЕ РУСКЕ
РЕЛИГИОЗНЕ МИСЛИ
Николај Берђајев
Београд: Бримо, 2001.

29. ДОСТОЈЕВСКИ И НИЧЕ: ФИЛОСОФИЈА ТРАГЕДИЈЕ:
ДОБРО У УЧЕЊУ ГРОФА ТОЛСТОЈА И НИЧЕА:
ФИЛОСОФИЈА И ПРОПОВЕД
Лав Шестов
Београд: Бримо, 2002.
30. ТАЈНА МИСТИЧНЕ ПЛАНИНЕ АРТАЊ
Верослав Ранчић
Београд: Дерета, 2015.
31. ТЕСЛИНА БАЈКА
Милан Ждрале
Београд: Дерета, 2015.
32. ЧУДО
Р. Х. Паласио
Београд: Дерета, 2015.
33. ПЈУРИТИ
Џонатан Френзен
Београд: Дерета, 2016.
34. ПИСАЦ У СВОМ РАЈУ: ТРИДЕСЕТ ВЕЛИКИХ ПИСАЦА
КОЈИ СУ БИЛИ БИБЛИОТЕКАРИ
Анхел Естебан
Београд: Дерета, 2016.
35. МЕТРО 2035
Дмитриј Глуховски
Београд: Дерета, 2016.
36. АНАБИОЗА
Клодин Димон
Београд: Дерета, 2016.
37. СВЕ ПТИЦЕ ПЕВАЈУ
Иви Вајлд
Београд: Дерета, 2016.
38. КРВАВИ МЕРИДИЈАН ИЛИ ВЕЧЕРЊЕ ЦРВЕНИЛО НА
ЗАПАДУ
Кормак Макарти
Београд: Дерета, 2016.
39. ОТВОРЕНИ ГРАД
Тецу Кол
Београд: Дерета, 2016.
40. ПРОГНАН СА СВИХ СТРАНА: ЗАГРОБНИ ЖИВОТ
МОНСТРУМА ИЗ САНТЈЕА
Хуан Гојтисоло
Београд: Дерета, 2016.

41. СИТНИЦЕ КОЈЕ ЖИВОТ ЗНАЧЕ
Лоренцо Мароне
Београд: Дерета, 2016.
42. БЛЕДА ВАТРА
Владимир Набоков
Београд: Дерета, 2016.
43. КЕЈЛЕБ
Чарлс Алверсон
Београд: Дерета, 2016.
44. МАРГИНАЛАЦ
Робертсон Дејвис
Београд: Дерета, 2016.
45. ПТИЦЕ
Тарјеј Весос
Београд: Дерета, 2016.
46. ДВЕ ДЕВОЈКЕ
Перихан Магден
Београд: Дерета, 2016.
47. ЋУТАЊА ИЗ ГОРЕ: ФАНТАЗМАГОРИЈА
Мирко Демић
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2016.
48. У ОЧЕКИВАЊУ НОБЕЛОВЕ НАГРАДЕ: РОМАН
Душко Родев
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2015.
49. РЕЗЕРВНИ ЖИВОТ
Лидија Димковска
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2015.
50. ОДВРАТНА СРЕЋА
Гиљермо Мартинес
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2016.
51. МОЈЕ РОДНО ГРОБЉЕ
Душан Митана
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2015.
52. ПРИВИЋЕЊЕ '38.
Ћел Весте
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2016.
53. ДОКТОР ГЛАС
Јалмар Седерберг
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2016.

54. ФАНТАСТИЧНЕ ПРИЧЕ
Леополдо Лугонес
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2016.
55. СВЕТЛА БУДУЋНОСТ ПОЧИЊЕ СУТРА, НАЈКАСНИЈЕ
ПРЕКОСУТРА
Душко Родев
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2015.
56. ХОЋУ-НЕЋУ
Симон Симоновић
Београд: Танеси, 2010.
57. ГЛАСИНЕ: НАЈСТАРИЈЕ СРЕДСТВО ИНФОРМИСАЊА
НА СВЕТУ
Жан-Ноел Капферер
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница
Зорана Стојановића, 2016.
58. ЛУДИЛО
Нарсис Ољер
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница
Зорана Стојановића, 2014.
59. ЗАНИМЉИВА ГРЧКА
Михаил Гаспаров
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница
Зорана Стојановића, 2014.
60. МЕКСИЧКИ САН ИЛИ ПРЕКИНУТА МИСАО
Жан-Мари Гистав Ле Клезио
Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница
Зорана Стојановића, 2014.
61. БАУДОЛИНО
Умберто Еко
Београд: Вулкан издаваштво, 2016.
62. БОРНОВ ИМПЕРАТИВ: РОБЕРТ ЛАДЉАМ
Ерик ван Лустбадер
Београд: Вулкан издаваштво, 2016.
63. ДВЕ ГОДИНЕ, ОСАМ МЕСЕЦИ И ДВАДЕСЕТ ОСАМ
НОЋИ
Салман Ружди
Београд: Вулкан издаваштво, 2015.
64. НУЛТИ БРОЈ
Умберто Еко
Београд: Вулкан издаваштво, 2015.

65. СОНАТА ЗА ЛОШЕГ ЧОВЕКА
Александар Гаталица
Београд: Вулкан издаваштво, 2015.
66. ДО ШИЗОФРЕНИЈЕ И НАЗАД
Арнхил Лаувенг
Београд: Еволута, 2016.
67. КЛИО СЕ СТИДИ: ПРОТИВ ЗЛОСТАВЉАЊА
ИСТОРИЈСКЕ НАУКЕ
Радивој Радић
Београд: Еволута, 2016.
68. ПОРТРЕТИ ВИЗАНТИЈСКИХ ИНТЕЛЕКТУАЛАЦА: ТРИ
СТУДИЈЕ
Маргарита Пољаковска
Београд: Еволута, 2013.
69. СЕРВАНТЕС
Милан Марковић
Београд: Еволута, 2016.
70. СРБИЈА И СТАРА СРБИЈА: 1839–1868: НАСЛЕЂЕ НА
ЈУГУ
Милош С. Јагодић
Београд: Еволута, 2016.
71. ЛАВ НИКОЛАЈЕВИЧ ТОЛСТОЈ
Ромен Ролан
Београд: Еволута, 2015.
72. ЖАН-ПОЛ МАРА: РОМАНСИРАНА БИОГРАФИЈА
Алберт Захарович Манфред
Београд: Еволута, 2016.
73. МИКЕЛАНЂЕЛО
Ромен Ролан
Београд: Еволута, 2015.
74. ЖИВЕТИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ: ХРЕСТОМАТИЈА
СРЕДЊОВЕКОВНИХ ТЕКСТОВА
Војислав Јелић, Радивој Радић
Београд: Еволута, 2015.
75. СЕСТРЕ СРПКИЊЕ: ПОЈАВА ПОКРЕТА ЗА
ЕМАНЦИПАЦИЈУ ЖЕНА И ФЕМИНИЗМА У
КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ
Ана Столић
Београд: Еволута, 2015.
76. ОД КЛЕПСИДРЕ ДО АТОМСКОГ САТА
Хелга Пол
Београд: Еволута, 2015.

77. ЦАРИГРАД: ПРИЧЕ СА БОСФОРА
Радивој Радић
Београд: Еволута, 2015.

PREPORUČUJEMO

1. Nikola Moravčević: SRPSKE VLASTELINKE: Državnice i diplomatkinje krajem XIV i prvom polovinom XV veka: istorijska studija / Beograd: Arhipelag, 2016.

Preuzeto sa sajta: <http://www.arhipelag.rs/knjige/srpske-vlastelinke/>

Kad su žene vladale Srbijom

- Istorijska studija Nikole Moravčevića o velikim državicama i diplomatkinjama u Srbiji krajem XIV i u prvoj polovini XV veka: kneginja Milica, Mara Lazarević-Branković, Olivera Lazarević, Jela Balšić, Mara Branković, Jelena Dejanović.
- Portreti šest znamenitih žena srpske istorije srednjeg veka od kneginje Milice koja je sačuvala srpsku državu posle Kosovskog boja do Srpkinje koja je postala vizantijska carica.
- Priče o ženama koje su uticale na istoriju i borile se sa istorijskim udesima i koje je istorija potisnula.

O autoru:

Nikola B. Moravčević (Zagreb, 1935), pisac je istorijskih romana i istoričar književnosti.

Po završetku Akademije za pozorišnu umetnost Beogradskog univerziteta (1955), otišao je u Ameriku, gde je magistrirao na pozorišnom odseku Umetničkog instituta u Čikagu (1961) i doktorirao na odseku za svetsku književnost Univerziteta države Viskonsin u Medisonu (1964). Posle dve godine docenture na koledžu Stivens u državi Misuri, prešao je na odsek svetske književnosti Univerziteta države Illinois u Čikagu, gde je 1968. unapređen u vanrednog, a 1971. u redovnog profesora. Na istom univerzitetu bio je zadužen i administrativnim dužnostima kao osnivač i šef odseka slavistike (1968–1981), a potom i kao prorektor Univerziteta i direktor Uprave za univerzitetski razvoj (1981–1988).

Njegov naučni rad obuhvata preko dvesta književnih eseja i kritičkih prikaza iz oblasti ruske i srpske književnosti štampanih u desetak zbirki eseja u nekoliko vodećih enciklopedija i u velikom broju poznatih književnih časopisa u SAD i Kanadi.

Dobitnik je Nagrade „Rastko Petrović“ za životno delo (2010).

Član je nekoliko američkih i internacionalnih profesionalnih udruženja i počasni doktor Vroclavskog univerziteta u Poljskoj.

Bio je osnivač i petnaest godina (1980–1994) glavni urednik jedinog naučnog časopisa u Americi posvećenog srpskoj kulturi, *Serbian Studies*.

U izdanju Arhipelaga objavljeni su na srpskom jeziku Moravčevićevi romani *Svetlost Zapada – Lux Occidentalis* (2008), *Vitez u doba zla* (2007, 2010), *Brandenburški končerto* (2009), *Vreme vaskrsa* (2009), *Beču na veru* (2010), *Poslednji despot* (2011) i *Radičevo zaveštanje* (2012), kao romani i na engleskom jeziku *A Brandenburg Concerto* (2008) i *Albion, Albion* (2009).
Živi u Čikagu.

2. Aleš Šteger: NA KRAJU NAPISANO: Beograd, 2. 8. 2015. / Beograd: Arhipelag, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.arhipelag.rs/knjige/na-kraju-napisano/>

- Prva knjiga u evropskoj književnosti o aktuelnoj migrantskoj krizi, o novoj velikoj seobi naroda.
- Potresno svedočanstvo o migrantima iz Sirije i arapskog sveta koji beže iz egzistencijalne ugroženosti u egzistencijalnu neizvesnost.
- Knjiga eseja i zapisa, proznih fragmenata i dramatičnih ispovesti o drami sirijskih izbeglica na putu od Bliskog Istoka, preko Srbije, do Evrope.

Šta doživljavaju migranti i šta očekuju?

Šteger je pričao sa migrantima, pitao ih za njihove doživljaje i ispovesti, pustio ih da govore o onome što im se dogodilo i o onome što im se događa.

Istovremeno, ova knjiga je snažna kritika odbačenog gostoprimstva, bodljikavih žica i podignutih zidova, podozrenja i policijskih brutalnosti koji su mnogim zemljama sačekali migrante.

Priče o migrantima i njihove ispovesti prati dvadesetak ekskluzivnih fotografija koje je uradio sam pisac.

O autoru:

Aleš Šteger (Ptuj, 1973) – pesnik, esejista, prozni pisac.

Studirao je komparativnu književnost i nemački jezik na Filozofskom fakultetu u Ljubljani.

Knjige pesama: *Šahovnice sati* (1995, Nagrada Slovenačkog sajma knjiga za najbolju prvu knjigu), *Kašmir* (1997, Veronikina nagrada), *Protuberancije* (2003), *Knjiga reči* (2005).

Roman: *Ponekad je januar usred leta* (1999).

Knjiga prozno-esejističkih zapisa: *Berlin* (2007, Nagrada „Marjan Rožanc“ za esejističku knjigu godine).

Knjige Aleša Štegera prevedene su na italijanski, nemački, engleski, švedski, španski, hrvatski, slovački, češki, srpski, makedonski, bugarski, litvanski i mađarski jezik.

Aleš Šteger prevodi sa nemačkog i španskog jezika (Gotfrid Ben, Ingeborg Bahman, Peter Huhel, Pablo Neruda, Olga Orosko).

Urednik je edicija *Koda* i *Beletrina* u Študentskoj založbi.

U izdanju Arhipelaga objavljene su sledeće knjige Aleša Štegera: knjiga eseja *Berlin* (2008) i putopisni roman *Ponekad je januar usred leta* (2010).

Živi u Ljubljani.

3. Dušan Spasojević: IZMEĐU TURSKE I EVROPE : zapisi i svedočanstva između dve diplomatske misije / Beograd: Čigoja, 2016.

Preuzeto sa sajta: http://chigoja.co.rs/izmedju_turske_i_evrope_dusan_spasojevic

Da je stvaralački shvatio suštinu diplomatske vokacije i službe, Dušan Spasojević ubedljivo dokazuje kraćim analitičkim i komentatorskim tekstovima ispisivanim u beogradskim dnevnim listovima i nedeljnicima između dveju odgovornih ambadorskih misija, u Turskoj (2010–2013) i Grčkoj, kuda je nedavno otišao.

Spasojevićevi komentari, često pravi zaokruženi prozni medaljoni, odlikuju se sažetošću, jezgrovitošću, zavidnom sposobnošću odvajanja bitnog od nebitnog i, po pravilu, efektnim zaključnim poentiranjem, izričitim ili sugestivno prepuštenim čitaćevoj intuiciji.

Spasojević spremno reaguje na sve bitne procese i događaje u osamdesetmilionskoj Turskoj, prikazuje ih i tumači u funkciji stvaranja celovite, organske predstave o njenom društvenom poretku i državnom sistemu u previranju i kolebanju, „između Brisela i Meke”.

Pisani poletno, ali ne i zaletno, zreli ogledi ovog mlađeg srpskog politikologa i diplomate bude nade da bismo, s njegovom generacijom, mogli biti na dobrom putu da prevaziđemo ono što Spasojević određuje kao „parohijalnost i svojevrzni samoostrakizam”, kao i „našu nacionalnu osobinu da stvari ne dovedemo do kraja”.

Iz predgovora Darka Tanaskovića

4. Radivoje Davidović: JEVREJSKA ČITAONICA U BEOGRADU 1929–1941 / Beograd: Čigoja, 2016.

Preuzeto sa sajta:

http://chigoja.co.rs/jevrejska_citaonica_u_beogradu_1929_1941_radivoje_davidovic

Pisac, publicista i istraživač prošlosti Radivoje Davidović iz knjige u knjigu priređuje nam iznenađenja, otkrivajući nepoznate, neistražene delove zamagljene i zaboravljene prošlosti. Takva je priča o Jevrejskoj čitaonici, jedna sasvim

zaboravljena priča koja ima svoj nesumnjiv značaj ne samo za jevrejsku zajednicu nego i mnogo šire, za kulturnu istoriju Srbije između dva svetska rata.

Jevrejska čitaonica, po onome što danas možemo pročitati u knjizi Radivoja Davidovića, predstavljala je mnogo više od lokalne čitaonice jedne ne tako brojne zajednice. Ona je okupljala najznačajnije umove tadašnje Srbije koji su u svojim predavanjima ostavili svedočanstvo o političkom, ekonomskom i kulturnom položaju Srbije.

Ta predavanja u svom sažetom obliku čitaju se kao mali eseji o ljudima, događajima o jednom vremenu po mnogo čemu dalekom, ali i po nečemu bliskom. Ne može se dobro razumeti sadašnjica, ako u dovoljnoj meri ne poznajemo prošlost. Ova knjiga nam u tome pomaže, ona je u neku ruku, udžbenik za čitanje i razmišljanje o učešću jevrejske zajednice u kulturnom i društvenom životu Srbije, o međusobnom prožimanju kultura i ideja.

Izvod iz recenzije Filipa Davida

5. Svetlana Aleksijević: RAT NEMA ŽENSKO LICE / Beograd: Čarobna knjiga, 2016.

Preuzeto sa sajta: <http://www.carobnknjiga.rs/rat-nema-zensko-lice>

Ova knjiga je ispovest, dokument i dnevnik ljudskog sećanja.

U njoj govori više od dve stotine žena, koje nam opisuju kako su, kao devojke koje su sanjale o tome da postanu neveste, postale vojnici 1941. godine. Oko milion sovjetskih žena učestvovalo je u Drugom svetskom ratu, najstrašnijem ratu dvadesetog veka. Žene nisu samo spasavale i previjale ranjenike, već su i pucale iz snajperskih pušaka, dizale mostove u vazduh, odlazile u izviđanje i ubijale... Ubijale su neprijatelja koji je, s dotad neviđenom okrutnošću, napadao njihovu zemlju, njihove domove i njihovu decu.

Svetlana Aleksijević, sovjetska spisateljica iz Belorusije, provela je četiri godine radeći na ovoj knjizi i posetila preko sto velikih i malih gradova, varoši i sela, beležeći priče i sećanja ratnih veteranki. Sovjetska štampa je knjigu opisala kao „upečatljiv izveštaj o davno prošlim vremenima koja su uticala na sudbinu celog naroda“, ali epizode s prve linije fronta nisu najvažnije – od njih su važnija uznemirujuća iskustva žena u ratu. U njihovim svedočanstvima, prošlost se strasno obraća sadašnjosti, dižući glas protiv jučerašnjeg i današnjeg fašizma...

Rat nema žensko lice, po mišljenju mnogih kritičara, jeste remek-delo savremene književnosti, kojim je Svetlana Aleksijević zasnovala sebi svojstvenu književnu vrstu, „roman glasova“, literarni pristup kojim, na osnovu više stotina svedočanstava očevidaca, iz prve ruke stvara grandioznu sliku jednog vremena, vešto uklapajući pojedinačne ispovesti u celinu.

Pored nepodeljene naklonosti kritike, delo *Rat nema žensko lice* naišlo je i na izuzetan prijem čitalaca i ubedljivo je najpopularniji roman beloruske autorke. Samo u zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, ovaj roman je prodat u više od dva

miliona primeraka, a preveden je ili se prevodi na skoro četrdeset jezika širom sveta.

6. Umberto Eko: O KNJIŽEVNOSTI / Beograd: Vulkan izdavaštvo, 2015.

Preuzeto sa sajta: <https://www.knjizare-vulkan.rs/knjige/o-knjizevnosti-umberto-eko-isbn-9788610012262>

U ovoj zbirci ogleda koji se tiču funkcija književnosti, Eko za primer i predmet razmišljanja odabira autore koji su ga dugo zaokupljali, poput Nerval, Džojza, Borhesa (ali i Aristotela i Dantea), kao i sopstvenu pripovedačku delatnost, ali njegov književni postupak rasvetljavaju i oni eseji u kojima ne govori neposredno o sebi. Prigodni tekstovi, dakle, ali u njima se razotkriva ono što ga neprestano zaokuplja, i što predstavlja postojano izvorište njegovog nadahnuća.

„Često sam se pitao: da li bih, danas, nastavio da pišem i onda kada bi mi rekli da će sutra neka kosmička katastrofa uništiti vasceli svet, tako da više niko neće moći da pročita ono što danas pišem? Isprva odgovor glasi da ne bih. Zašto da pišem ako niko neće moći da me čita? Kad malo porazmislim, odgovor glasi da bih, ali samo zato što gajim očajničku nadu da će se, sred te galaktičke katastrofe, možda naći kakva preživela zvezda, pa da neko sutra uzmogne da rastumači moje znake. Dakle pisanje bi, i uoči Apokalipse, još uvek imalo smisla.“

Umberto Eko

„Eko je mudar čovek snažnog intelekta i blistavog uma.“

Dejli telegraf

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД НОВЕМБАР—ДЕЦЕМБАР 2016. ГОДИНЕ**

1. ХРОНИКА СУМЊЕ
Владислав Бајац
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
2. СЕНКА ВЕТРА
Карлос Руис Сафон
Београд: Чаробна књига, 2015.
3. ПЛОДОВИ НА ВЕТРУ
Трејси Шевалије
Београд: Лагуна, 2016.
4. МАЛА КЊИГА ЗА ВЕЛИКЕ РОДИТЕЉЕ:
ПРИРУЧНИК ЗА ВАСПИТАВАЊЕ ДЕЦЕ
Зоран Миливојевић, Катја Билбан, Вида
Кокел, Миша Крамбергер, Тјаша Штајнер,
Борут Кожух.
Нови Сад: Психополис институт, 2015.
5. ЛУТКА ОД МАРЦИПАНА
Мухарем Баздуљ
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
6. ЈУЖНО ОД ГРАНИЦЕ, ЗАПАДНО ОД
СУНЦА
Харуки Мураками
Београд: Геопоетика издаваштво, 2007.
7. СИЛА ДОБРОТЕ: ДАЛАЈ ЛАМИНА ВИЗИЈА
ЗА НАШ СВЕТ
Данијел Големан
Београд: Геопоетика издаваштво, 2016.
8. А ПЛАНИНЕ ОДЈЕКНУШЕ
Халед Хосеини
Београд: Лагуна, 2013.
9. ШЕКСПИР: СВЕТ КАО ПОЗОРНИЦА
Бил Брајсон
Београд: Лагуна, 2010.
10. ТИ И ЈА, АНЂЕЛА: САПУНСКА ОПЕРА
Владимир Арсенијевић
Београд: Лагуна, 2016.